

banka

meslek
ve fikir
dergisi

Sevgili Okuyucularımız	3	Banka Dergisi
İstihbarat İşlerinde Bankalar Arasında Yapılabilecek İşbirliği ve Bir Teklif	4	Necdet Durakbaşı
Ticaret Bankalarında Kredi Kararının Verilmesi	7	Dr. Cevat Sarıkamış
Hisse Senedi ve Tahvil Satışlarında Halkın Korunması	22	Maurice Lorain (Çev: Alp Gürüs)
Halka Açık Anonim Şirketlerin Ortaya Çıkardığı Bazı Mes'eleler	27	Dündar Özbil
Firma Dışından Orta ve Yüksek Kademe İçin Eleman Seçimi	31	Örsçelik Balkan
Paranın Para Olmadığı Ülke	36	The Economist'ten (Çev: Kadir Günay)
Tasarrufu Teşvik İkramiyeleri Üzerinde Bir İctihadı Birleştirme Kararı	41	Ulvi K. Doğruman
Konkordatonun Tasdik Harçları, Konkordatonun Reddi Sebcbiyle Verilen İhtiyatlı Haciz Kararı ve İflâs Davası	45	Dündar Özbil
İktisadî Durum	49	Doç. Dr. Mustafa A. Aysan Yıldırım Kılıç
Okuyucu Soruları	59	Banka Dergisi
Haberler	61	Banka Dergisi

haziran - 1969

cilt: 6 sayı: 6

BİLÜMUM BANKA MUAMELELERİ İÇİN

TÜRKİYE BANKASI

hizmetinizdedir

Umum Müdürlük - Ulus Meydanı (Ankara)

CARİ HESAPLAR ● HAVALE ● TİCARİ SENETLER ● KREDİ MEKTUPLARI
● KEFALET MEKTUPLARI ● DÖVİZ ALIM VE SATIMI ● SEYAHAT
ÇEKLERİ ● İTHALÂT AKREDİTİFLERİ ● KİRALIK KASALAR ● v. s.

DÜNYANIN HER TARAFINDA MUHABİRLERİ VARDIR

—1969 yılında da—

Boru, Profil ve Soğuk çekme Bant
tesislerimizde imal edilen yüzden fazla
çeşitle resmi ve hususi sektörün
hizmetindeyiz.

SANAYİ BORULARI
DKP (Soğuk çekilmiş
banttan mamul)

EBADİ mm.

13X1	40X1.50
16X1	42X1.20
17X2	42X1.50
19X1	45X1.20
21X1	45X1.50
25X1	48X1.50
25X1.2	51X1.50
25X1.50	51X2
25X2	60X1.5
32X1	60X2
32X1.20	63X2
32X1.50	76X1.50
35X1.20	76X2
35X1.50	89X1.50
38X1.20	89X2
38X1.50	114X2
40X1.20	

SİYAH BORULAR

EBADİ mm.

17X2.26	49X3.2
21X2.6	60X3.6
27X2.6	76X3.6
33,5X3.2	89X4
42X3.2	114X4.5

**SİPARİŞ ÜZERİNE İMAL
EDİLEN BORULAR**

EBADİ mm.

120X1.5 mm. İla 5 mm.	
139X1.5 » »	
152X1.5 » »	
168X1.5 » »	
194X1.5 » »	

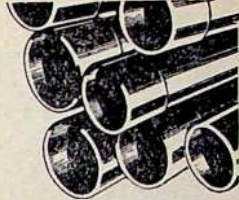
**PROFİL BORULAR
(DKP)**

EBADİ mm.

10X10X1	20X40X1.50
10X20X1	30X30X1.20
15X15X1	30X30X1.50
10X30X1	25X40X1.50
15X25X1	32X32X1.20
20X20X1	32X32X1.50
20X30X1	40X40X2
20X30X1.2	30X50X2
25X25X1	40X60X2
25X25X1.20	50X50X2
20X40X1.2	

**KALIN PROFİL
BORULAR
(SİYAH)**

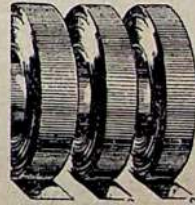
40X60X2.60 İla 4 mm.
50X50X2.60 » 4 mm.
60X60X2.60 » 4 mm.
60X80X2.6 » 4 mm.
100X100X2.6 » 4 mm.

SU VE GAZ BORULARI

TSE 301 (ISO 885 erte. DS 1287 erte. 1957 ve
DIN 3460) BFE 25013 erte. 1958 normtan makabildir.)

Yüzme İçerik	İç çapı (mm)	İç çapı (mm)	İç çapı (mm)	İç çapı (mm)	İç çapı (mm)
1/2"	16	21.3	2.66	1.220	1.230
3/4"	20	28.9	2.86	1.580	1.590
1"	25	33.7	3.26	2.440	2.460
1 1/4"	32	42.4	3.26	3.140	3.170
1 1/2"	40	48.3	3.26	3.810	3.650
2"	50	60.3	3.66	5.100	5.170
2 1/2"	65	76.1	3.66	6.510	6.630
3"	80	88.9	4.06	8.470	8.840
4"	100	114.3	4.60	12.100	12.400

BANTLAR

Kalınlıklar

0.30	1.00
0.40	1.20
0.50	1.50
0.60	1.75
0.70	2.00
0.80	
0.90	

Genişlik: 8 mm. den 400 mm. ye kadar

BORU SANAYİİ

ANONİM ŞİRKETİ - İSTANBUL

SERMAYE VE İHTİYATLAR: 30.000.000.- TL

YATIRIMLARIN TUTARI : 37.000.000.- TL

(1968 sonunda)

BS

Tophane, Salıpazarı Han Kat 8 İSTANBUL

Tel: 49 00 02 - 49 00 03

(İlançılık 1507)

Türk yollarındaki
motosikletlerin yüzde yetmiş

JAWA

markasını taşır.

MODELLER
JAWA 350
JAWA 250
06 İDEAL JAWA
CZ 125
STADION - Yarım boygüç potansiyeli.

HAVADA JET KARADA JAWA

BOL YEDER PARÇA İYİHALI SERVİS

ÇELİK MONTAJ

TİCARET VE SANAYİ A. Ş.

TÜRKİYE VE ORTAŞARKIN EN MODERN MOTOSİKLET FABRİKASI

banka

AYLIK MESLEK ve FİKİR DERGİSİ
HAZİRAN 1969 - CİLD: 6 - SAYI: 6

Sahibi

Banka Yayınları ve Kültür

Ltd. Şti. Adına

Dr. Nezih H. Neyzi

Yazı İşleri Müdürü

Yıldırım Kılıç

Basıldığı yer

Menteş Matbaası

İdare Yeri

İmam Sok. No. 1, Kat: 2

Beyoğlu - İstanbul

Telefon : 49 22 67

Posta Kutusu

No. 769, Karaköy - İstanbul

Yönetim Komitesi

Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu

Necdet Durakbaşa

Doç. Dr. Mustafa A. Aysan

Alp Gürus

Dr. Nezih H. Neyzi

Abone

Yıllık 42 TL. Altı aylık 21 TL.

İlan Tarifesi

Arka Dış Kapak 700 TL.
Arka İç kapak, 2. sah. 500 TL.
Ön İç kapak, 1 sh. 600 TL.
İç sahifeler 400 TL.

Abone ve İlan bedelleri Derginin T. C. Ziraat Bankası 768 numaralı ve T. İş Bankası Beyoğlu Şubesindeki kasiye Parmakkapı Şubesindeki 271 numaralı hesabına gönderilebilir.

Sevgili Okuyucularımız

Geçen ay biterken, birbirini kovalayan politik çekişmelerden sonra, Meclis, önümüzdeki seçimlerden sonra toplanmak üzere tatile girdi; Bu arada çok önemli bazı kanun tasarıları kanunlaşamadı. Bu durumun çok sıkışık olan ekonomik ve sosyal hayatımıza huzursuzluklar şeklinde yansımaları olacaktır. Dileğimiz seçimlere kadar huzursuzlukların kontrol altında tutulabilmesidir. Hasat ile ilgili tahminler iyimserdir. İyi mahsulün iktisadi hayata getireceği nisbi esenlik havası içinde bu imkânın sağlanabileceği ümit edilir.

Affedilmiş eski D.P. mensuplarının siyasi haklarının da iadesi konusu, geçen ay, memleketi bir rejim buhranına kadar sürükledi. Oysaki, mes'elenin rejimle ilgili bir yanı olmamak gerekir. Herhalde, 27 Mayıs ile gelen hassasiyetin henüz tamamen ortadan kaldırdığımızı kabul etmek icap ediyor. Ancak, şayet rejimin adı demokrasi ise; rejimin temeline yönelebilecek ve bir ihtilâli haklı kılacak tehditler dışında, ordu dahil tüm kuruluşların kendli sınırları içerisinde görevlerini yapmaları zorunludur. Bu görüş açısından Hükümet hükümettir ve ordu ona bağlıdır. Aksini düşünmek müessese ve demokrasi anlayışına sığmaz. Olağanüstü şartların hassasiyetini sürdürmekte Yurt için ve rejim için bir fayda yoktur.

Öteyandan, bizi düşündüren, Yurdumuzda politik olaylardan bir türlü ekonomik olaylara sıra gelmemesidir. Oysa ki, tüm mes'elelerimizin kökünde iktisadi dertler yatmaktadır. 1969 seçimlerinde partilerin sıvası olmaktan çok, iktisadi ve sosyal amaçlarla, sloganlarla halkın karşısına çıkmasını dilemekteyiz.

**

Bu sayımızda, Necdet Durakbaşa'nın «İstihbarat İşlerinde Bankalar Arasında Yapılabilecek İşbirliği» ne dair bir teklifi vardır. Bu teklifin dikkate alınmasında Bankalarımız için ve bu işbirliğinin doğurabileceği sonuçlar bakımından da piyasalarımız için yarar görmekteyiz.

Bankalarımızın konuyu ilgi ile değerlendireceklerini ümit ederiz.

Sevgi ve Saygılarımızla
BANKA Drgisi

İSTİHBARAT İŞLERİNDE BANKALAR ARASINDA YAPILABİLECEK İŞBİRLİĞİ VE BİR TEKLİF

Necdet DURAKBAŞA

Halen İstanbul piyasasındaki bankalarımızda firmalar hakkında istihbarata bir başlangıç teşkil eden protesto kayıtları ve ticaret sicil kayıtları - genellikle - firma itibariyle tutulan kartlara işlenmek suretiyle takip edilmektedir. Bu işte her bankada kullanılan personel sayısı 6 kişi ve daha fazladır. Çok sıkıcı olan bu işe eleman dayandırmak da zor olmaktadır.

Her yıl 50 - 60 bin kart harcandığı gözönüne alınırsa her kart 5 kuruştan temin edilse, yalnız kart masrafı 2.500 - 3000 TL. tutar.

Personelin yapılan sosyal yardımlarla birlikte ortama maliyeti 1.000 TL. olsa, en az 6 personel için $(6 \times 1000) \times 12 = 72.000$ TL. personel masrafı, sarfedilen kart masrafı 3.000 TL. ve bu işe ayrılan yer kirası genel masrafları, kart havuzları, amortisman v.s. için de 10.000 TL. hesaplanırsa, bu işin bankalara maliyeti, her yıl için, en az 85.000 TL. — 100.000 TL. arasında bulunur.

Protesto ve ticaret sicil kayıtları bankaların birbirinden sakınacakları gizli şeyler değildir (*). Bunu bankaların aralarında birleşerek kuracakları bir şirkete yaptırımları çok isabetli olur. (**).

Aynı şirket, bu işi Türkiye çapında da takip edebilir. Bu taktirde özel-

(*) Prof. Dr. Yaşar Karayalçın Ticarî Senetler, Bası: Ankara ,1964 eserinde Fransız ve Belçika hukuk ve tatbikatından da esinlenerek, protestoların Ticaret Sicil Memurluğu vasıtasıyla yayınlanmasını sağlayacak bir kanun çıkarılmasını teklif etmektedir. Şahsen bu görüşe katılmaktayım. Bu sağlandığı takdirde, yazımızda sözü edilen Şirkete bankalardan başka iştirâk, ya da buna teşebbüs edecek bir özel sektör kuruluşunu Bankaların desteklemesi de düşünülebilir.

(**) Şirket kurmak yerine Bankalar Birliğinin kendine bağlı bir teşkilât kurarak bu işi başarmağa çalışması da bir yoldur. Yine, halen Bankalarca bildirilen protesto kayıtlarını takip ve tertip ederek bankaların istifadesine sunan T.C. Merkez Bankasının da bankalardan alacağı yıllık bir aidat karşılığı işi yüklenmesi düşünülebilir.

Üye bankaları tatmin etme bakımından kurulacak şirketin, eğer bu işe Bankalar Birliği ya da T.C. Merkez Bankası aracı olursa bu kurumların, yanlış kayıt vermeden doğabilecek sorumluluğu yüklenmesi gerekecektir.

likle dayanır mal satışı yapan firmalardan yıllık bir ödenti olarak onlara da bu bilgileri verebilir.

Daha sonraları, aynı şirket, firmalar ve şahıslar hakkında standard bazı bilgiler sağlamak üzere istihbarat yaparak bu istihbaratı da arşivleyebilir ve arşivinden ortağı bankaları istifade ettirebilir. Bu istihbaratı bir bedel karşılığı başkalarına da satabilir.

Kanaatimca, kurulacak böyle bir şirket Yurdumuzda ticarî mübadelelerin gelişmesine yararlı olacağı gibi, bankalarımızın istihbarat yönünden külfetlerini azaltacak, ayrıca sıhhatli olarak ilk bilgileri onlara sağlayacaktır. Bu şirket bankaların istihbarat servislerini lüzumsuz kılmayacak, ve fakat daha çok malî tahlillere eğilmelerine imkân vererek, onları daha verimli, daha tesirli hale getirecektir.

Kayıtların makineleştirilmesi özellikle computer'lere verilmesi işde büyük sür'at sağlayabilir.

Amerika'da, İngiltere'de, Almanya'da benzer fonksiyonu yapan kuruluşlar vardır (*). Şayet, özellikle dayanır mallar kredili satışı batı ülkelerinde bu derece gelişmiş ise bu sebepsiz değildir ve elde edilen sonuç daha çok bu gibi müesseselerin faaliyetleriyle olmuştur.

Bizde de, ticarî firmalar istihbarat işlerine daha çok önem verilmesi, teşkilatlanma noksanının giderilmesi, akitlerine bağlı olan ve olmayanın ayırt edilebilmesi bir ihtiyaç olarak karşımızdadır.

İstihbarat konusunda bankalarımızın yakın bir işbirliğine girmeleri hem Yurt faydasına, hem de kendi faydalarına olacaktır.

(*) Bu konuda bakınız:

Banka Dergisi, Cilt II, Sayı 9, Sahife 11, (Batı Almanya'da Risk Santralizasyonu Şirketleri (Schuffa) Alp Gürus'un çevirisi ve Cilt IV, Sayı: II, Sahife 18-20 Amerikan Bankacılık Sistemi, Necdet Durakbaşı'nın çevirisi.

**İPLİK DOKUMA VE BOYA
APRE FABRİKALARI
T. A. Ş.**

- ★ YÜNLÜ KUMAŞ
- ★ BATTANIYE
- ★ TRİKOTAJ İPLİĞİ
- ★ DOKUMA İPLİĞİ
- ★ BOYA ve APRE İŞLERİ

Osmaniye Aksu Caddesi No. 11/1
Bakırköy - İstanbul

Telefon : 71 64 33 — 71 64 34 — 71 62 50 — 71 65 72

TİCARET BANKALARINDA KREDİ KARARININ VERİLMESİ

Dr. Cevat SARIKAMIŞ

Ticaret bankaları kısa vâdeli ticarî kredi vermekle iştigâl eden müesseselerdir. Bu müesseseler mudilerinden, sermayedarlarından ve diğer üçüncü şahıslardan tedarik etmiş oldukları fonların büyük bir kısmını, ticarî ve sınaî işletmelerin işletme sermayesi, yani kısa vâdeli finansman ihtiyaçlarını karşılamak için kullanırlar. Bu ihtiyaçların en isabetli bir şekilde tatmin edilmesi, kredi veren bankanın riskini azaltıp, kârını azamileştirmek, kredi alan ticarî ve sınaî firmanın faaliyetlerini genişleterek kârlarını arttırmak ve genel olarak iktisadî faaliyetlerin hızlanmasını ve daha müsmir bir duruma girmesini temin etmek gibi üçlü bir faide yaratmaktadır. Yalnız bu faidelerin sağlanabilmesi için banka fonlarının isabetli bir şekilde krediye çevrilmesi gerekir. Bu ise, her kredi muamelesinde, bir kararı, kredi verip vermeme kararını, gerektirecektir. Banka içinde bu kararı verme selâhiyet ve mes'uliyetini yüklenmiş bir merciin mevcut olması gayet tabii olduğu gibi, isabetli kararlar vermesi beklenen bu merciin, gayeye matuf bir takım meziyetlere de sahip olması iktiza edeceği de açıktır. Bu uzvun kararını verirken bir takım tahlil aletlerinden ve malûmattan istifade etmesi de pek tabiidir.

Kredi Vermeye Selâhiyetli Uzvu

Ticaret bankalarında kredi kararları yukarıda da belirtildiği gibi sadece bankanın değil, âmmenin menfaatlerine de matuf olduğu için önemlerine binaen umumiyetle yüksek idareciler tarafından alınır. Nitekim, bütün memleketlerin banka faaliyetlerini düzenliyen kanunları kredi verme selâhiyetini banka idare meclisine veya yüksek sevk ve idarecilere vermiştir (*).

Kredi verme selâhiyetlerini düzenliyen hukukî hükümleri bir tarafa bırakarak, meseleyi işletme teorisi zaviyesinden tetkik edecek olursak, kredi vermeye selâhiyetli uzuv hakkında iki görüşle karşılaşırız. Bir kısım müellifler, kredi kararlarının direkt olarak idare meclisi tarafından alınması tezini müdafaa etmektedirler. Bundan maksat, bankanın sevk ve idaresi mes'uliyetini üzerine almış bir teşekkülün, sevk ve idareye direkt olarak tesir edecek bazı kararları alma selâhiyetine de sahip olması endişesidir. Diğer bir kısım müellifler bu tezi kabul etmemekte ve banka idare meclisinin sevk ve idarenin büyük meseleleri ile uğraşması, yani sevk ve idareyi müessir hale getirici politika kararları almak ve bu kararların tatbikatını temin ve kontrolla iştigâl etmeleri gerektiği tezini müdafaa etmektedirler. Bu fikir taraftarlarına göre bir ihtisas işi olan kredi kararı verme fonksiyonunun bu işde ihtisaslaşmış,

(*) 7129 No. lu Bankalar Kanunumuz kredi verme selâhiyetini üç mercie tak-sim etmiştir. Bunlar, Banka İdare Meclisi, İdare Komitesi ve Umum Müdürdür. Umum Müdür kendisine verilmiş bu selâhiyeti bazı şartlar ve kayıtlar dairesinde şube müdürlerine devredebilirler.

tecrübe sahibi olmuş memurlar vasıtası ile yürütülmesi gerekmektedir. Onlara göre idare meclisi bankanın kredi politikasını hazırlamalı ve bu politikanın tatbikatını tecrübeli kredi memurlarına bırakmalıdır. (*).

Tatbikatta, bankanın cesametine, banka idare meclisinin tutumuna ve hizmet edilen iş sahalarının hususiyetlerine göre yukarıda zikrettiğimiz iki nazariyeden birine meyledilmekle beraber umumiyetle her iki nazariye uzlaş-tırılmaktadır.

Bankaların kredi kararı vermeğe selâhiyetli uzvunu tetkik ederken şube bankacılığı ve ünite bankacılığı arasında bir tefrik yapmak isabetli bir hareket olur. Memleketin her tarafına, diğeri bir deyişle, banka merkezi haricine yayılmış şubeleri vasıtası ile mevduat toplayan ve müşterilerine kısa vâdeli banka kredisi açan bir banka için bütün kredi kararlarını idare meclisinin veya umum müdürün tetkik edip karara bağlaması usulü bir çok mahzurlar arzedecektir. İleriki bahislerimizde izah edeceğimiz gibi, kredi kararına ulaşabil-mek için bu kararı verme durumunda olan şahsın veya şahısların müşteriye yakından tanınmaları, onunla şahsî temaslarda bulunmaları kararın isabet de-recesini arttıracaktır. Kredi talebi için banka merkezinden başka bir şehirde bulunan şubeye müracaat etmiş olan bir müşterinin banka idare meclisi azala-rı veya umum müdür tarafından yakinen tanınması imkânsız olmasa bile müşkül ve külfetlidir. İşte bu sebeptendir ki şube bankacılığında, kredi kararı verme ya da teklif alma selâhiyeti şube müdürüne verilmektedir. İdare Meclisi ise şube müdürleri tarafından teklif olunan kredileri tasdik işini uhdesinde bulundurmaktadır. Mamafih ekseri bankalarda şube müdürlerine verilen selâhiyetin bir azamî hududu mevcuttur ve bu hududun ötesinde kalan kredi talepleri merkez tarafından karara bağlanmaktadır (**). Bu azamî hudut bir

(*) Kennedy, Walter, Bank Management, Secod Edition; Boston Nimrod Press, Inc., 1959, S. 82.

(**) Memleketimizde şube müdürlerine devredilen selâhiyetin hududu 7129 No. lu Bankalar Kanunumuz tarafından tesbit edilmiştir. Mamafih bu hudud her ticarî bankanın idare meclisi tarafından daha da daraltılabilir. Bankalar Kanunu 44. madde ile sadece umum müdür selâhiyetine giren teminatlı kredilerin şube müdürlerinde res'en açılabilceği hükmünü koymuştur. 45. madde hükümlerine göre ise, umum müdür kendisine verilmiş açık kredi açma selâhiyetlerini şube müdürlerine devremez. Ticaret bankalarımız çoğu kere umum müdüre bankalar kanununca tanınan teminatlı kredi açma selâhiyetini azamî limitine kadar şube müdürlerine devretmeyip, şubenin faaliyet sahasını, şube müdürünün bilgi, dirayet ve tecrübesini, şubenin mevduat ve plâsman limitlerini nazarı dikkate alarak, her şube için azamî bir limit tesbit ederler.

Mevzuatımıza göre şube müdürleri açık kredi veya umum müdür selâhiyeti haricinde kalan açık ve teminatlı kredi taleplerini res'en karara bağlayamazlarsa da bu kararların komite veya idare meclisinden arzu ettikleri gibi çıkmasında büyük rolleri vardır. Mamafih, ekseriyetle umum müdürlük, her şubeye bir müşterisine bankanın açabileceği açık ve teminatlı kredilerin azamî hadlerini önceden bildirmek suretiyle şube müdürlerine zimmi bir selâhiyet vermektedir.

kredi politikası olarak idare meclisi tarafından tesbit edildiği gibi, aynı zamanda banka faaliyetlerini düzenleyen mevzuat tarafından da tesbit edilmektedir. Memleketimizde yerleşmiş tatbikata göre şube müdürü kendisine verilmiş selâhiyet çerçevesinde kredi açma kararı verirken tek başına değil, fakat özellikle ikinci müdür ve kredi ile alâkalı servis yetkililerinden müteşekkil bir kredi komitesinin başında bulunmaktadır. (*).

İdare meclisinin kredi kararları ile bizzat meşgul olma meselesi ünite bankacılığında, bankalarda idare meclisinin kredi kararlarına daha fazla zaman ayırabilmesine mukabil, büyük bankalarda kredi kararları ile alâkası, alınmış kararların tasdikine inhisar etmektedir.

Kredi Kararları Alan Uzun Selâhiyet ve Mes'uliyetleri

Yukarıki izahlarımızdan da anlaşılacağı gibi ticaret bankalarında kredi kararı verme selâhiyetini haiz organ umumiyetle idare meclisidir. Mamafih bazı memleketlerde bu selâhiyet idare meclisi, idare komitesi ve yüksek sevk ve idareciler arasında tevzi edilmiştir. Banka faaliyetlerini düzenleyen kanunlar tarafından yukarıda zikredilen organlara verilmiş olan bu selâhiyet hiç bir şekilde sonsuz olmayıp gerek kanunlar, gerek banka selâhiyetli mercilerince vaz edilmiş muhtelif tahditlere mevzudur. Banka mevzuatı tarafından kendilerine verilmiş olan kredi açma selâhiyetleri tatbikatta idare meclisleri veya yüksek idareciler tarafından, bankanın karakterine göre, kredi elemanlarına (***) devredilmekte, bu devir yapılırken keza, selâhiyetler muhtelif tahditlere uğramaktadır.

Her selâhiyetin bir mes'uliyeti de beraber getireceği tabiidir. İşte kredi açma selâhiyetini alan organlar bu selâhiyetle birlikte bir çok mes'uliyetleri de yüklenmektedir. Bu mes'uliyetler hukukî olduğu kadar moral ve idaridir de. Kanunlarca verilmiş selâhiyetin haricine çıkan kredi işleri ile uğraşan organın cezaî bir takım mes'uliyetleri vardır. Bu mes'uliyetler mutlaktır. Kendisine verilmiş selâhiyeti başkalarına devretmek bu selâhiyetin kötü kullanılması mes'uliyetini ortadan kaldırmaz ve mes'uliyetin selâhiyetinin bilfiil kullanan şahsa geçmesi bahis mevzuu değildir.

Kredi verme selâhiyetini bilfiil kullanan şahıs veya organ bu selâhiyeti kullanmaktan doğan hiç de küçümsenemeyecek bazı idarî ve moral mes'uliyetler üzerine almış demektir. Bu mes'uliyetler bilfiil kredi kararları alan şahıs-

(*) Bu etüdü hazırlarken temas ettiğimiz bankalarda komiteyi teşkil eden her ferdin rey hakkı olduğu halde, bu komitenin ikinci müdürü ve servis şeflerini yetiştirmek maksadından daha ileriye gidemediği, kredi kararının fiilen şube müdürü tarafından alınmakta olduğu müşahede edilmiştir.

(**) Bu deyim, her kademede kredi kararı alan elemanları kapsamaktadır.

lara yani, kredi elemanlarına teveccüh ettiği gibi, bankanın sevk ve idaresini elinde bulunduran yüksek idareciler ve bizzat idare meclisine de raci bulunmaktadır. Bu mes'uliyetler, ekseriya kredi elemanının veya banka yüksek sevk ve idarecilerinin cezaî bir sorumluluğu şeklinde tecelli etmezler. Fakat kötü kullanılmaları kısa ve uzun vâdede kredi elemanının, yüksek idarecilerin, idare meclisi azalarının idarî sorumluluğuna ve daha ileri, bankanın inkirazını müncer olur. Tesirleri bu kadar geniş olabilen mes'uliyetleri, (I) mudilere karşı, (II) hissedarlara karşı ve (III) cemiyete karşı olmak üzere üç kısımda mütalâa edebiliriz.

(I). Ticaret bankalarının mudileri tarafından yatırılmış fonları emin bir şekilde muhafaza etme ve mevduatı arzu edildiği anda bankadan çekilmesini temin edecek bir durumda bulundurma mes'uliyeti olduğu umumî banka malûmatı olan herkes tarafından bilinir. Mudilerin fonlarının büyük bir kısmını kredi şeklinde dağıtmayı meslek ittihaz etmiş bankalar için bu fonların en emin bir şekilde muhafazasının kaliteli krediler açmakla mümkün olacağı aşikârdır. İşte, bu noktada kredi kararcısının mudilere karşı mes'uliyeti ortaya çıkmaktadır; bu mes'uliyet isabetli kredi kararları almak suretiyle mudilerin fonlarını muhafaza etmektir.

(II) Açmış olduğu kredileri tahsil edemiyen veya bu hususta bir takım güçlükleri yenmek zorunda kalan bir bankanın faaliyetlerini yüksek kârlarla kapaması ümit edilemez.

Normal olarak, diğer iş dallarına kıyasla zaten kârları yüksek olmıyan bankaların tahsilât müşkülâtı ile karşılaşması sene sonlarında hissedarlarına kâr gösteren bir gelir hesabı sunmalarına mâni olabilir. Bankaların gelir hesaplarında görünen kârların büyük bir yüzdesi kredi muamelelerinin muvafakiyet derecesine bağlı olduğuna göre kredi elemanlarının yatırdıkları sermayeye makûl bir randıman ümit eden hissedarlara karşı olan mes'uliyetlerinin hiç de küçümsemeyecek vüsatta olduğu meydandadır.

(III). Cemiyete karşı olan mes'uliyeti geniş mânada almak yerinde olur. Bu mes'uliyet kredi talep eden müşteriye hak ettiği miktar krediyi hak ettiği şartlarla vermek, böylece müşterinin aldığı kredi ile malî bünyesinin kaldırmıyacağı teşebbüslere girişerek kendisini içinden, ancak tasfiye ile çıkılabilir hâle sokmasına meydan vermemek mes'uliyetini mündemiçtir. Ahenkli bir şekilde gelişen sınaî ve ticarî firmalar cemiyetin gelişmesini ve zenginleşmesini, memleketin kalkınmasını temin ederler. Sınaî ve ticarî firmaların ahenkli bir şekilde gelişmesi, genişlemesi ise bu firmalara bankaların yapıcı yardımları ile mümkündür. Bu sebeple kredi elemanlarının kredi kararlarını alırken, verilen kredinin firmaya yardım edici, onların gelişmelerini mümkün kılıcı mahiyette olup olmadıklarına aşırı bir dikkat vermeleri gerekir.

İyi bir kredi kararı, ki vâde hitamında borç alan firmayı ödeyemez du-

ruma sokmayacak vüs'at ve mahiyette bir krediye matûf bir karardır, mudilerin fonlarını koruyucu, hissedarların yatırımlarına iyi bir randıman temin edici, müşteri firmanın sağlam bir malî bünyeye sahip olarak genişlemesi ve faaliyetlerine devam etmesini temin edici olması dolayısıyla âmmenin menfaatindedir ve böyle bir kararı almak kredi elemanı için kaçınılmaz bir vazife ve mes'uliyettir. Bu vazifeyi lâyiki veçhile görmemek belki hukukî mânada bir cezayı gerektirmez. Fakat, devamlı isabetsiz kredi kararları alan bir kredi elemanı yüksek sevk ve idareciler tarafından vazifesinden affedileceği gibi yüksek idareciler tarafından bir elemanın yanlış kararlar almasına göz yummak veya böyle kararları hazırlayıcı bir politika takip etmek neticede bankanın faaliyetlerine son vermesini intaç edebilir. Zira, devamlı zarar eden bir müessesenin uzun müddet ayakta kalmasına hiç bir zaman imkân yoktur.

Kredi Vermeye Selâhiyetli Uzun Haiz Olması Gereken Vasıflar

Kredi elemanı kararlar vermeyi meslek edinmiş bir şahıstır. Elbette ki, kararların isabet derecesi bu şahsın gerekli vasıfları haiz olmasına bağlı olacaktır. Etüdümüzün bu kısmında kredi elemanının (kredi kararcısının) sahip olması gereken vasıfları inceliyeceğiz. Muhakkak ki, bu vasıfların hepsine sahip olan ideal bir kredi elemanı istihdam edebilmek pek az bankaya nasip olmaktadır. Fakat bu hakikat burada tetkik edeceğimiz vasıfların pratik değerlerinin olmadığı tezini hiç bir zaman haklı göstermiyecektir.

Bir kredi kararcısı memleket ve dünya iktisadiyatı ve siyasetini yakından takip ve tahlil edebilmeli, iktisadî ve siyasi şartları kararlarının önemli unsurları olarak değerleyebilmelidir. Bu, iktisat ve siyaset prensipleri hakkında umumî bir kültürü talep edeceği gibi kredi kararcısının cereyan eden iktisadî ve siyasi olaylarla üzerinde düşündüğü kredi kararı arasında bağlar kurabilme kabiliyetini de gerektirecektir. Umumî kültür kütüphane çalışmaları neticesinde veya resmî bir tahsille elde edilebilir. Fakat prensiple tatbikat arasında köprü kurabilme kabiliyeti ancak pratik çalışmalar yapmak, yani bilfiil kredi kararları almakla kazanılacaktır. Kredi kararcısının umumî kültür sahasına muhasebe prensipleri ve tatbikatı hakkında malûmat ve muhasebe raporlarını anlama ve tahlil edebilme maharet ve kabiliyeti de girer. Keza, müşterilerinin faaliyette bulunduğu endüstri dalları ve sevk ve idareleri hakkında geniş malûmata sahip olmak da isabetli kararları alabilmek için lüzumludur.

Bu arada, banka faaliyetlerini, ticarî ve sınıf faaliyetleri düzenliyen mevzuata geniş mikyasta vâkıf olmanın ne kadar lüzumlu olduğunu zikretmekte fayda vardır.

Kredi kararcısı iyi bir öğrenci olmalıdır. Devamlı surette değişen, dinamik bir veçhe arzeden iktisadî ve siyasi olaylar ile bankacılık ve sevk ve idare

prensipleri hakkında daima taze bilgilerle mücehhez olmak, muhakkak ki, bıkıp usanmadan okuma ve araştırma isteği ve sevgisine bağlıdır. Okuma ve araştırma istek ve sevgisinin dar görüşlülükle, yeni fikir, metod ve prensipleri etraflıca incelemeyen kabul veya red etme ile bağdaşamıyacağı aşikârdır. Bu sebeple, kredi kararcısının geniş fikirli olması; kendisine makûl gelen fikir ve metodları kabul edip benimsiyerek kredi kararları alırken tatbik etmesi vazifesini lâıyıkı veçhile yapabilmesi için lüzumludur.

Geniş fikirli olma ve peşin hüküm vermeme vasfı, kredi kararcısı kredi talep eden müşteri hakkında kâfi malûmat toplamadan, kendisini isabetli karar vermeye hazırlamadan karar vermekten de alıkoyacaktır. Bu sebeple, iyi bir kredi kararcısı, müşterinin taleplerini sabırla ve bitaraf olarak dinleyecek, talep hakkında müessir bir karara ulaşabilmesi için lüzumlu bütün malûmatı ve tahlil vasıtalarını tedarik etmek için tatmin edilmez bir iştiyâk duyacaktır.

Geniş fikirli olma ve peşin hüküm vermeme vasfı, kredi kararcısını kredi deliller üzerine bina edilmiş sağlam faraziyelere istinat etmelerine bağlıdır. Kredi kararcısının, kararlarını istinat ettirdiği hakikatleri ve sebepleri bulup çıkartabilmesi ve sağlam faraziyeler yapabilmesi için problemleri unsurlarına ayırmak, en önemli elemanları teşhis edebilmek ve bu elemanları kıymetlendirilebilmek vasıflarına sahip olması icap edecektir. Kısaca, kredi kararcısı tahlilci bir zihne sahip olmalıdır. Bu tahlilci zihnin zekâ ve hatırlama kabiliyetile takviyesi, talep tetkik edilirken, geçmiş tecrübelerle mevcut talep arasında bir bağ kurabilmesi, böylece meseleyi daha geniş bir malûmat ışığı altında tahlil ve tetkik etme imkânını verir.

İyi bir kredi kararcısında aranan diğer bir vasıf, bu zatın kredi verme arzusuna sahip olmasıdır. Kredi kararcısı kredi talebin; red edebilmek için sebepler arayan bir zihniyetle tetkik etmemelidir. Her zaman yapıcı bir zihniyet taşımalı, kredi talebini red edebilmek için sebepler aramak yerine tatmin-kâr bir hâl tarzı bulabilmek için türlü usuller ve yollar bulmaya çalışmalıdır. The First National Bank of Miami'nin kıdemli umum müdür muavini Mr. McDonald'ın «Ticari Borç İdaresinin Şümülü» isimli konferansında belirttiği gibi, «bir borç talebini red etme değil, bu borç talebine müsbet bir cevap bulma hünerdir» yalnız bu ifadeden kredi elemanının her ne pahasına olursa olsun talep edilen krediyi açmak mecburiyetinde olduğu neticesi çıkarılmamalıdır. Kredi talep eden firmaya hizmet etme vasfını taşımayan ve iktisaden sağlam olmayan bir kredi talebini, bu krediyi maddî veya şahsî teminata bağlayarak garanti altına almak imkân olsa bile, red etmek elzemdir. Yalnız kredi elemanının bu kredinin firmaya fayda değil zarar getireceğini, müşterisine sarih olarak izah etmesi icap eder. Bu zaruret kredi elemanının beşer tabiatını yakinen tanıma ve insanlarla dostça münasebetler kurabilme vasıflarını haiz olmasını gerektirir. Zira, talebini red ettiği müşterisi ile dostluk ve iş

münasebetlerini ancak bu vasıflarla mücehhez bir kredi elemanı idame ettirebilir.

Kredi memuru iyi bir satıcı olduğu kadar iyi bir diplomat olmalıdır. Kredi talebini müşteri ile müzakere ederken, yani kredi satışı için pazarlık yaparken, iyi bir satıcı olmak ne kadar lüzumlu ise, tahsil edilememe tehlikesi zuhur etmiş bir krediyi en az kayıpla tahsil edebilmek için de diplomasiye o kadar ihtiyaç duyulacaktır.

Kredi elemanında aranan diğer belki de en önemli vasıf dürüstlüktür. Bir kredi elemanı vazifesini yaparken dürüst olmalıdır. Bu dürüstlük, kredi kararlarını alırken şu veya bu partinin menfaatlerini ön plâna almak yerine alâkalı bütün tarafların menfaatlerini nazarı dikkate alma ve koruma şeklinde tecelli edecektir. Bu, akli selimin emrettiği yolda gitme cesaretini gösterme, tabliller yaparken bitaraf olma ve meseleyi teferruatı ile tetkik ve tahlil ettikten sonra bitaraf olarak ulaşılmış kararda ısrar etme, en küçük bir taviz vermeme demektir. Yukarıda sıraladığımız vasıflarla mücehhez, fakat dürüst olma balhtiyarlığına erememiş bir kredi memuru için mesleğinde uzun müddet kalabilme şansının olacağı hayal edilemez. Kredi kararından geniş mikyasta etkilenen menfaatlerin dengeli bir şekilde tatmin edilmemesi bunu temin etmeyi şiar edinmemiş kredi elemanının mesleğinde hayat hakkı bulmasına her halde imkân vermiyecektir.

Bir Kredi Kararcısının İsbetli Kararlar Verebilmesi İçin Lüzumlu Bilgiler:

Muhtelif kaynaklardan topladığı fonlarını ihtiyaç sahibi iş adamlarına kredi şeklinde vermek suretiyle icrayı faaliyette bulunan bankaların verdikleri borcu vâde sonunda, hiç bir zorlukla karşılaşmadan, geri alabilmeleri en başta gelen arzularıdır. Hâl böyle olunca, talep eden müşteriye kredi verip vermemeği tetkik eden bir kredi kararcısının alacağı kararın isabetli olması, vereceği kredinin vâdesinde tahsil imkânına bağlı olacaktır. Bu demektir ki, isabetli bir karar sağlam bir krediye matûf olan bir karardır. Kredinin sağlam olup olmadığı, ancak vâde tarihinde belli olacağına göre alınmış olan kararın isabet derecesi de o tarihte vuzuh kesbedecektir. Bu sebeple, kredi elemanının neticeye bağlamak mecburiyetinde olduğu kredi talebinin mutlak surette sağlam olduğunun önceden tayin edilebilmesine imkân yoktur. Tahsiline yüzde yüz nazarı ile bakılan kredilerin dahi ileride meydana çıkabilecek bazı gayri müsait şartlar dolayısıyla tahsili gayri kabil hale düşmesi her zaman mümkündür. İşte bu sebepledir ki, her kredi muayyen nisbette tahsil edilememe riski taşır. Kredi verme kararları ile meşgul olan kredi elemanının esas vazifesi tetkik etmekte olduğu kredi talebinin haiz olduğu bu riskin derecesini tayin etmeğe çalışmak olacaktır.

Bir kredi talebinin riskini hassasiyetle ölçmeğe yarar bir alet maalesef yoktur. Daha fenası, riskin derecesini matematik bir formülle, maddi olarak,

tain etmek de mümkün değildir. Kredi riski muhtelif faktörlerin tetkik edilip değerlendirilmesi neticesi ,kredi elemanı tarafından, takdir edilmektedir. Diğer bir ifade ile, kredi riskinin derecesi, hesap edilmek sureti ile değil, bilakis bir şahıs tarafından takdir edilmek sureti ile bulunmaktadır. Standard bir kredi ölçüsü mevcut olmadığı ve her eleman standardını kendisi tesbit ettiği için, başka başka şahıslar tarafından yapılan risk takdirlerinin bir dereceye kadar farklı olması her zaman mümkündür. Nitekim, fazla ihtiyatlı ve muhafazakâr bir tabiata sahip olan kredi elemanı ile müteşebbis ruhlu, atılgan bir kredi elemanının bir kredi talebinin riskini aynı derecede takdir etmeleri beklenemez. Mamafih bu kredi riski takdirlerinden ancak birisinin hakikatı ifade etmesi veya ona yakın olması kâbilidir. Yani, bu kararlardan biri diğerine nazaran daha isabetlidir. Kredi riskinin derecesini takdir etmede isabet veya hakikate yaklaşma kredi elemanının yukarıda izah ettiğimiz vasıfları haiz olma derecesine bağlıdır. Mamafih, gerekli bütün vasıfları haiz bir kredi elemanı, eğer riski takdir etmede kendisine yardımcı olacak malûmata sahip değilse, yine de, fazla bir şey yapamayacaktır.

Bazı mükellefler krediyi tarif ederken «kredi, kreditorün borçlunun borcunu geri ödeme arzu ve kabiliyeti hakkında sahip olduğu itimat» derler. Bu itimat kredinin taşıdığı riskin derecesine göre az veya çok olacaktır. Kredinin riskini teşkil eden unsur ise, borçlunun ödeme arzu ve kabiliyetinin derecesidir. Bu arzu ve kabiliyetin artması nisbetinde kredi riski azalacaktır. Şu halde kredi talebinin taşıdığı riski takdir etmek durumunda olan kredi elemanının, esas itibarı ile, bu arzu ve kudretin derecesini tahkik etmesi, borçlunun geri ödeme arzu ve kudreti hakkında kendisine bilgi verecek malûmatı toplaması gerekmektedir. Borçlu, alacağı krediyi geri ödeme arzu ve niyetinde değilse, ödeme kudretine sahip olsa bile, tediyatta bulunmayacağı için bir kredi elemanının kudreti tahkik etmeden evvel arzu ve niyeti takdir etmeğe çalışması mantıki bir usuldür. Geri ödeme arzusu olmıyan bir müşterinin talebini onun geri ödeme kudretini sahip olup olmadığını tetkik zahmetine katlanmadan red etmek muhakkak ki kredi elemanının boşuna zaman israfını önleyecektir. Yalnız burada denilebilir ki, böyle bir şahsa kredi, maddî teminata bağlanmak suretiyle verilirse bu şahıs ödeme arzusunda bulunmasa bile borç vâdesinde tahsil edilebilir. Bu böyle olmakla beraber şu husus hatırdan çıkarılmamalıdır; maddî teminatı likide etmek veya kanunî yollara baş vurmamak suretiyle tahsil edilecek borcun bankaya sağlayacağı gelir, tahsil için katlanılacak üzüntü ve masraflara değmiyecektir.

Kredi talebinde bulunan müşterinin geri ödeme arzu ve kabiliyetinde olup olmadığını takdir etmek için kullanılacak malûmat umumiyetle üç kategoride toplanmaktadır: karakter, kapasite ve kapital. Bu üç mefhuma ekseriya bir dördüncüsü: iş şartları ve bazan da bir beşincisi: teminat ilâve edilmektedir.

Karakter mefhumu ile kredi talep eden şahsın veya firmanın şerefi, mü-

tecanisliği, itimat edilirliliği, ahlâkı ve dürüstlüğü kastedilmektedir. Kapasite tabiri ise işletmenin istihsal veya satış kapasitesi mânasında olmayıp kredi talebinde bulunan idareci veya idarecilerin iş kabiliyetleri mânasına kullanılmaktadır. İdarecilerin başında buldukları işi muvaffakiyetle idare edebilme kapasitesini haiz olmaları, bankadan talep ettikleri krediyi geri ödeme kudretine sahip olacaklarına delâlet edebilir. Bu sebeple kredi tahlillerinde idarecilerin kapasiteleri bir tahkik mevzuu olmaktadır. Ödeme arzusu ve işi muvaffakiyetle yürütme kabiliyeti olan bir idarecinin, müessir bir iş faaliyetinde bulunabilmek için kâfi kapitali yoksa, verilen kredinin vâde hitamında tahsil edilebileceği şüphelidir. Zira sermaye sıkıntısı çeken firmanın borcunu geri ödemeğe yeter derecede fon yaratacak müessir bir faaliyette bulunabileceği tasavvur edilemez. Keza mevcut sermaye kâfi bile olsa müessir şekilde aktif kalemlerine tevzi edilmemişse firmanın iyi malî bünyesinin kuvvetli olduğundan bahsedilemez. Bu sebeplerdir ki, kredi riskini ölçerken talepte bulunan firmanın kapitali de tetkik mevzuu olmaktadır. İş kabiliyeti ve kâfi sermayesi olan bir iş adamının, iş şartlarının müsait olmaması halinde faaliyetlerini kâr-la kapatacağı çok şüphelidir. Mahir bir kredi elemanı hiç bir zaman umumî iş şartlarını ve kredi talebinde bulunan firmanın ait olduğu endüstrinin durumunu nazarı dikkate almamazlık etmemelidir.

Zayıf bir kredi riskini ortadan kaldırmak için müşteri firmadan teminat talep edilebilir. Müşteri firmanın henüz idarecilerinin kapasitesi hakkında bilgi sahibi olacak kadar eski olmaması veya sermayesinin kifayetsizliği gibi durumlarda teminata bağlamak sureti ile kredinin riskini azaltmak cihetine gidilebilir. Bu sebeple kredi elemanı çoğu kere müşteri firmanın teminat verebileceği maddî varlıkları hakkında da malûmat talep edecektir.

Banka kredi elemanının, isabetli kredi kararı verebilmek için müşteri firma idarecilerinin karakter ve kapasitesi, şirketin sermayesi ve bunun yatırılışı, firmanın faaliyette bulunduğu endüstrinin ve memleketin iş şartları ve firmanın teminat olarak verebileceği varlıkları hakkında malûmat sahibi olması iktiza etmektedir. Bu lüzumlu malûmat diğer bir tasnife göre de toplanabilir. Bu takdirde kredi riskinin üç geniş faktörü ihtiva ettiği, diğer bir ifade ile kredi riskinin üç geniş faktörün muhassalası olduğu söylenir. Bunlar: şahsî faktör, finansman faktörü ve ekonomik faktördür. şahsî risk faktörü firma idareci veya idarecilerinin şeref, dürüstlük ve kabiliyetlerini içine alır. Yani kredinin üç «K» sıندان ilk ikisi şahsî faktör içinde mütalâa edilir. Finansman faktörü ise, firmanın malî sağlamlığı ile, yani sermayesi ve bu sermayenin kullanım yerleri ile alâkalıdır. Ekonomik faktör, umumî ve endüstri çapındaki iş şartlarının tamamını kavrar. Bu risk faktörlerinden hiç biri tek başına iyi bir kredi riski temin edemezler. Kredi riski ancak bu üç faktörün müştereken ve aynı zamanda tetkik edilmesi ile takdir edilebilir. Faktörlerden birinin zayıf olmasının mahzuru, diğer faktörler tarafından bertaraf edilebilir ve kredinin iyi bir risk teşkil ettiğinden bahsedilebilir. Yalnız bu ifadenin şahsî faktör için

doğru olamayacağı meydandadır. Karaktersiz veya kabiliyetsiz bir iş adamının talebinin, malî ve iktisadî faktörler ne kadar iyi olursa olsun, iyi bir risk teşkil ettiği düşünülemez ve böyle bir vak'a karşısında kredi kararcısının ihtiyatlı davranması yerinde olur.

Kredi talebinde bulunan müşterinin iyi bir risk teşkil edip etmediğini takdir ederken kredi elemanının kullanacağı malûmatın ne olduğunu yukarıda izah ettik. Bu malûmatın gerek toplanması ve gerek tetkik edilmesi esnasında kredi elemanının bir takım suallerin cevabını bulmağa çalışması, lüzumlu malûmatı eksiksiz tedarik etmesinde yardımcı olacaktır.

Bu sualleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Müşterinin ne kadar krediye ihtiyacı vardır?
2. Bankadan talep ettiği miktar kendisine kâfi midir? Değilse, başka hangi kaynaklardan fon tedarik edecektir?
3. Kredi nasıl ve ne zaman geri ödenecektir?
4. Firma idarecileri borcu geri ödeme arzusu duyacaklar mıdır? İdarecilerin karakter ve itiyatları nelerdir?
5. Müşteri firmanın borcun mevcut olacağı devre zarfında tatbik edeceği plânların tatbikine mâni haller neler olabilir?
 - a) Firma idarecileri bu plânları tatbik kabiliyetini haiz midirler?
 - b) İktisadî şartlar bu plânlara ne yönde tesir edecektir?
6. Firmanın malî durumu ve kârlılığı nasıldır? Bu durum ve kârlılık kredi verildikten sonra ve vâde tarihinde nasıl olacaktır?
7. Plânların tatbiki mümkün olmazsa, firmanın durumu ne olacaktır ve firma bankaya olan borcunu nasıl ödeyecektir?
8. Kredi teminata bağlanacaksa, teminat gösterilen varlıklar ne derece iyi teminat teşkil etmektedirler?
9. Müşteri başka bir banka ile iş yapmakta mıdır?

Bu suallerin dikkatle tetkiki neticesinde, bunlara verilecek cevapların kredi riskinin şahsî, finansman ve ekonomik faktörleri hakkında tahminlerde bulunmaya yeter malûmatı ihtiva edeceği görülecektir. Suallerin cevaplarını bulabilmek için kredi elemanının firma idarecileri, firmanın faaliyetleri, endüstrinin ve konjonktörün durumu hakkında bazı malûmata sahip olması, bir takım tahlil ve tetkiklerde bulunması lâzımdır. Etüdümüzün müteakip bölümünde bu sualler teker teker ele alınıp gereken genişlikte tetkik edilecek ve her sualin cevabını bulabilmesi için kredi memurunun ihtiyaç duyacağı malûmat ve yapılacak tahliller izah edilecektir.

Kredi Bilgilerinin Toplanması:

Kredi bilgilerinin toplanması bahsi, ayrı bir etüde mevzu teşkil edecek kadar geniştir. Bu sebeble, toplanan bilgilerin tahlil ve değerlendirilmesine hasrettiğimiz bu çalışmamızda bir ticaret bankasının kredi malûmatı toplama faaliyetlerini hülâsa olarak izah etmekle yetineceğiz.

Kredi bilgileri doğrudan doğruya, kredi talebinde bulunan firmadan ve onun haricindeki diğer kaynaklardan tedarik edilir. Müşteri firma idarecileri ile yapılan mülâkatlar, firmanın iş yerini ziyaret, müşterinin bankaya takdim etmiş olduğu malî ifadelerin tetkik ve tahlili ve eğer firma bankanın eski bir müşterisi ise, onun hakkında daha evvelce toplanmış malûmatın ve banka ile müşteri arasındaki muamelelere ait vesikaların muhafaza edildiği «kredi dosyası» doğrudan doğruya toplanan bilgilerin esas kaynaklarını teşkil eder. Malûmat toplanabilecek diğer kaynaklar ise, müşteri firmanın iş yapmakta olduğu diğer ticaret bankaları, tedarikçileri, râkipleri, ticaret gazete ve mecmuaları, muhtelif devlet müesseseleri tarafından neşredilen istatistik bültenleri ve kredi ajanlarının neşrettiği raporlardır.

Kredi talebinde bulunan firma idarecileri ile mülâkat umumiyetle kredi elemanı tarafından yapılır. Bu mülâkat esnasında kredi elemanı, istenilen kredinin hangi maksatlar için kullanılacağını, ne kadar krediye ihtiyaç olacağını ve kredi verildiği takdirde, ne zaman ve nasıl geri ödeneceğini araştırır. Kredi talebinde bulunan idarecilerle direkt temasa geçmek imkânını bulan kredi elemanı onların karakter, kabiliyet ve itiyatları hakkında kanaat sahibi olma fırsatını bulur. Keza, mülâkat kredi elemanına müşteri firmanın tarihçesi, faaliyetlerinin mahiyeti, imalâtçı ise imâl ettiği mamûller, mamûllerinin piyasa durumu, mübayaa ve satış usulleri ve vâdeleri, firmanın endüstri içindeki yeri hakkında idarecilerinden bilgi almak imkânını verir. Mülâkat esnasında idarecilerle sohbet eden kredi elemanı, onların müstakbel plânları, finansman usulleri, azamî kredi ihtiyacının zamanı, firma sahipleri ve onların firma haricindeki meşguliyetleri hakkında bilgi alır. İdarecilerin, iktisadî hayatın gidişi, firmanın ait olduğu endüstrinin durumu hakkındaki görüş ve fikirlerini öğrenir. Mülâkat elemanının firma idarecileri tarafından takdim edilmiş malî ifadeleri daha iyi anlamaya yardım edici açıklamalar elde etme fırsatını da verir. Kısaca, mülâkat, iyi idare edildiği takdirde çok kıymetli bir bilgi toplama vasıtasıdır.

Kredi talebinde bulunan firmanın iş yerini ziyaret, idarecilerin kabiliyetleri ve karakterleri hakkında bir ön kanaata sahip olma imkânını verir. Bu ziyaret bizzat kredi kararcısı tarafından yapılacağı gibi kredi analizcilerinden biri tarafından da yapılabilir. İdarecilerle iş yerinde yapılacak bir mülâkat, onlarda mes'elelerini daha serbestçe müzakere etme ve faaliyetlerini banka temsilcisine gösterme isteğini uyandırabilir. Diğer taraftan iş yerini bilfiil gören kredi elemanı veya analizcisi, mülâkat yolu ile ve diğer vasıtalarla tedarik

etmiş olduğu malûmatı daha iyi değerleyebilme imkânına sahip olacaktır. Yalnız, ziyaret sadece firma idarecisinin ofisine inhisar etmemeli, fabrika veya mağaza gezilmeli, firmanın müstahdem ve işçileri ile konuşmak imkânları aranmalı, firmanın imalât veya satış faaliyetlerinin müessiriyeti, makinelerinin ve demirbaşlarının durumu, mamûllerinin veya emtianın kalitesi tahmin edilmeğe çalışılmalıdır.

Kredi elemanının kredi riskinin derecesini tayin ederken istinat edeceği malûmatın önemli bir kısmı müşteri firmanın malî ifadelerinden tedarik edilir. Geçmiş bir kaç seneye ait malî ifadeler bankacıya, firmanın geçmiş malî durumu ve faaliyetleri hakkında malûmat verir. Keza, bu ifadelerin tahlili kredi elemanına firmanın malî gidişinin ve faaliyetlerinin trendini tesbit etmek ve bu trendden müstakbel malî bünye ve faaliyetler hakkında neticeler çıkarmak imkânını bahşeder. Malî ifadeler, sevk ve idarecilerin niyet ve kapasitelerinin aynasıdır. Bu ifadelerin tahlili, kredinin şahsî faktörü hakkında bilgi teminine de imkân verecektir.

Kredi talebinde bulunan firma, eğer bankanın eski bir müşterisi ise, elbettaki bankada eski kredi muamelelerine ait malûmat mevcut olacaktır. Bu takdirde, müşterinin kredi dosyası firmanın geçmişe ait kredi faktörleri hakkında lüzumlu malûmatı muhtevi olacak ve bankayı firma hakkında tarihçe toplama külfetinden kurtaracaktır. Bu firma geçmişte bankadan kredi talebinde bulunmamış bile olsa, bankada açmış olduğu mevduat hesabı kayıtları ve bankanın firmaya görmüş olduğu hizmetlerin mahiyeti onun hakkında bir dereceye kadar malûmat sahibi olmayı mümkün kılar.

Bankayı doğrudan doğruya kaynaklarla yetinmemeğe, diğer kaynaklara da müracaat etmeğe zorlayan iki sebep vardır. Evvelâ, doğrudan doğruya kaynaklardan, kredi faktörleri ile alâkalı bütün malûmatı doğru olarak tedarik etmeğe imkân yoktur. Meselâ memleketin iktisadî durumu ve bunun müstakbel temayülleri hakkında müşteri firmadan bilgi talep edilebilir. Böyle bir talep karşısında firma lüzumlu malûmatı tedarik edebileceği kaynaklara müracaat edecek ve onlardan tedarik ettiği bilgileri, biraz da işine geldiği gibi, bankaya aksettirecektir. Banka için bizzat orijinal kaynağa müracaatın avantajları meydandadır. Gazeteler, dergiler meslek ve ticaret gazete ve dergileri, istatistikî ve malî bültenler memleketin ve firmanın ait olduğu endüstrinin iş şartları hakkında malûmat alınabilecek bu kabil orijinal kaynakları teşkil etmektedirler.

İkinci saik, doğrudan doğruya kaynaklardan tedarik edilmiş bilgilerin ve müşteri ile temas neticesi banka kredi elemanının edindiği intibaların sıhhat derecesini tahkik etme endişesidir. Kredi talebinde bulunan firmanın idarecilerinin kapasite ve karakterleri, borçlarını ödeme itiyatları, firmanın faaliyetlerinin müessiriyeti, mamûllerinin kalitesi ve bunlara benzer kredi malûmatı

diğer kaynaklardan tedarik edilip daha önce doğrudan doğruya kaynaklardan elde edilmiş malûmatla mukayese edilir.

Ticaret bankalarının diğer kaynaklardan bilgi temin etmek için kullandıkları vasıtalar muhtelifdir. Bu malûmatın bir kısmı bir istihbarat mali tahlil memuru tarafından toplanır.

Banka alâkalı kaynaklara telefon veya mektupla müracaat edip firma hakkında bilgi talep edebilir. Keza, kredi ajanlarına abone olmak sureti ile onların bültenlerinden faydalanabildiği gibi alâkalı mecmua, gazete ve bültenlere abone olarak onların ihtiva ettiği bilgilerden de istifade edebilir (*).

Bankalarda lüzumlu kredi malûmatını toplama ve muhafaza etme vazifesi, umumiyetle, kredi servisine teveccüh etmektedir.

Kredi kararlarını şahsî faktör yanında finansman ve iktisadî faktörlere de müsteniden verme temayülü arttıkça ve bankaların cesamet ve müşterileri çoğaldıkça kredi servisine ihtiyaç hissedilmektedir. Kredi servisinin fonksiyonu kredi kararı verecek olan kredi kararcısına lüzumlu malûmatı temin etmektedir. Bu fonksiyonun ifası müşteriye ait malî raporların tefsir ve tahlili vazifesini de içine almakta ve kredi servisinde bu maksatla bir tahlil kısmı devamlı faaliyette bulundurulmaktadır.

Şube bankacılığında kredi kararlarına mesnet teşkil eden malûmatı toplama vazifesi şube müdürlerine aittir. Mamafih müşterileri fazla ve faaliyetleri geniş olan bankalarda istihbarat - mali tahlil elemanları veya ayrı bir istihbarat teşkilâtı vardır. Memleketimizde bu istihbarat servislerinin kuruluş ve işleyişi her bankanın hususiyetlerine göre değişmektedir. Bazı bankalarda istihbarat her şube tarafından müstakilen yapıldığı halde, bazılarının da bu faaliyetin merkezileştirilmesi cihetine gidilmiştir.

(*) Memleketimizde firmaların kredi durumları hakkında malûmat toplayıp onları değerlemek suretile abonelerinin istifadesine sunmayı iş edinmiş kredi ajansları maalesef yoktur. Bu kabül ajansların hizmetlerinin kıymetine inanan bir şahıs olarak, memleketimizde bu eksikliğin biran evvel telâfi edilmesini temenni etmekteyiz.

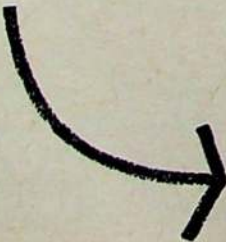
AMERICAN HOME
ASSURANCE COMPANY

279, Cumhuriyet Caddesi, Harbiye İstanbul Tel: 47 00 40

TAM

Sigorta
Anonim Şirketi

Yıllardır beklenen sigorta
Türk - Amerikan sermaye ve teknik işbirliği
Bütün yurтта ve her memlekette...

Asabi ağrılara karşı...

GRİPİN faydalıdır

GRİPİN, baş, diş, adale, sinir ve lumbago ağrılarını teskin eder
GRİPİN, bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında başarı ile kullanılır
GRİPİN, günde 4 saat ara ile 3 adet alınabilir

HİSSE SENEDİ VE TAHVİL SATIŞLARINDA HALKIN KORUNMASI (*)

Yazan: Maurice Lorain

Çeviren: Alp GÜRUS

Hisse senedi ve tahvil satış metodlarının (alenilik ve aracılık işleri) ekseriya birbirinin karşısı olan bu iki açıdan incelenmesi gerekir: bir yandan, bu satış metodlarının etkin olmasına gayret edilmelidir, öte yandan bu nevi taşınabilir değerlerin ortaya çıkardığı muamelelerde halka mümkün olduğu kadar tam bir güven sağlanmasına çalışılmalıdır.

Taşınabilir değerlerin genellikle halk arasındaki şöhreti pek iyi değildir. Halk nazarında, bugünkü dünyada, borsa muameleleri bir nevi esrar perdesine bürünmüştür; ona göre bu işler riske girmekten ve spekülasyondan zevk alan insanlara vergidir ve dolayısıyla sermayelerine emin ve normal kazançlı bir plâsman alanı arayan tasarruf sahiplerine yasaktır.

Borsa ismi etrafında bir efsane yaratılmış olduğunu kabul etmek icap eder. Fakat bu efsane, hiç değilse bazı ülkelerde, kısa zamanda kazanılmış servet örneklerine ve aynı zamanda çok sayıda küçük tasarruf sahiplerine zarar veren büyük mali çöküntülere dayanmaktadır.

Bu kabil kötü maceralar devam ettiği takdirde halkı taşınabilir değerlere yatırım yapmaya teşvik etmek faydasızdır. Şu halde, her türlü suistimali önleyecek koruyucu tedbirlerin alınması gerekmektedir. Emisyon ve alışverişlerin sıhhatini sağlayıcı mevzuat olmadıkça tasarruf sahiplerine gerekli güvenliğin sağlanması mümkün değildir. Bunun için bir yandan muhtemel her alıcı veya taahhüt edenin kendisine teklif edilen malın mahiyeti hakkında dürüst bir şekilde aydınlatılması; öte yandan, tasarrufu toplama araçlarının ihtiyatlı bir şekilde seçimi icap eder.

Bu hususları göz önüne alarak Fransanın alenilik ve aracılık alanlarındaki durumunu kısaca özetlemek istiyorum.

1 — Alenilik

Fransa'da uzun zamandanberi mer'i olan yegâne mevzuat 30 Ocak 1907

(*) La Banque Dergisinin Mart 1969 sayısında baş yazı olarak yayınlanmıştır.

tarihli bir kanundan ibaretti. Ticarî şirketler hakkındaki mevzuatın 24 Temmuz 1966 tarihli kanun ve 29 Mart 1967 tarihli kararnemelerle yeniden düzenlenmesinde mezkûr kanun hükümleri esaslı bir şekilde değişikliğe uğramıştır.

Halka başvuran şirketler, ihraç veya suskripsiyon işlemlerinden önce ve bütün alenilik tedbirlerinden evvel «Mecburî Kanunî İlanlar Bülteni» nde bir bildiri yayınlamak zorunluğundadırlar. Hisse senedi veya tahvillere göre küçük değişiklikler dışında bu bildiri esas itibariyle şu hususları kapsar; şirketin ünvanı, hukukî şekli, merkezi, iş konusu, süresi, sermayesi, iş hacmi, ihraç edilecek hisse senedi veya tahvillerin vasıfları, iştirâk taahhüt zamanı, tasdikli son bilânçosu.

Bu yayımdan sonra, halka bilgi vermek üzere çıkarılan prospektüs ve sirkülerlere kanunî bildirideki beyanlar dercedilir. Ayrıca, gazetelerde yayımlanan afiş ve ilanlar da aynı beyanları veyahut bunların en az bir özetini kapsamalıdır.

Bunlar, halkın bu muameleyi anlayabilmesi ve ihracı yapan şirketi tanıyabilmesi için lüzumlu bilgilerin asgarisini teşkil eder.

Öte yandan, ilgililerin daha geniş bir şekilde haberdar edilebilmesi için, Fransa'da borsa muameleleri komisyonunu ihdas eden 28 Eylül 1967 tarihli kararname şu hususu da tesbit etmiştir. «Hisse senedi veya tahvil çıkarmak suretiyle alenen halkın tasarrufuna baş vuran şirket, öncelikle, halka bilgi verecek nitelikte ve şirketin organizasyonu, mali durumu ve faaliyetindeki gelişmeleri ile ilgili bir döküman bastırmak zorunluluğundadır» Çıkarılan hisse senedi veya tahvilâtın borsaya kote ettirilebilmesi için bu dökümanın ibrazı gerekir.

Bu döküman kanunî bildiriden çok daha geniştir. Gerçekten bu döküman, bildirideki bilgiler yanında, şirket sermayesinin tarihçesini verir, İdare Meclisi üyelerini ve idarecileri gösterir, son beş yıla ait bilânço ve gelir durumu tablolarını kapsar ve aynı süre içindeki şirket faaliyetinin gelişmesi ve işin konusu hakkında bilgi verir. Bu izahat, iştirâk taahhüdü talep edilen bütün şahıslara gönderilir ve şirket merkezinde ve taahhüt kaydı yapan bütün kuruluşlarda halkın emrine tahsis edilir.

Kanunî alenilik ve bilgi verme konularının birbirinden ayrı ayrı ele alınması biraz hayalidir. Zira, ancak taahhüt sahiplerine karar vermelerinde yardımcı olacak şekilde yeterli bilgi vermek suretile halkın korunması amacına ulaşmak mümkündür. Halbuki bu açıdan bakıldıkta, Fransa'da 1907 kanununun (ve şimdi 1966 ve 1967 metinlerinin) ihraç ve taahhüt etme işlemlerinden öncesi için öngördüğü alenilik açıkça yetersizdir.

Nihayet 1907 ve 1967 metinlerinin birleştirilmesiyle ki, Fransa'da asgari haber alma devresine girilmesi mümkün olmuştur. Bu olmadan halkın gerçek mânada korunması bahis konusu olamazdı. Gerçekten, bir tasarrufçu, fert olarak, gerekli bilgiler yayımlanmadığı takdirde, emisyonu yapanın şah-

siyeti, malî durumu, faaliyeti hakkında şahsan bilgi edinmek olanağından yoksundur. Ve, hiç değilse son yıllara kadar, Fransa'da aracılık işleriyle meşgul olan kurumlar da bir teşebbüsün ekonomik ve mali yapısı hakkında sorulabilecek muhtemel sorulara cevap verebilecek durumda değillerdir.

Özellikle kurumsal tasarruflardaki gelişmenin bir sonucu olarak, malî tahlil metodunun tekâmülü olaylara daha sıhhatli bir gözle bakma olanağını kazandırdı.

Bu durum, bankalara, özel müşterileri için, yönetim danışmanı rolünü daha aktif bir şekilde oynamaları imkânını da sağladı. Demek ki tecrübe, ilhacı yapan teşebbüsün ekonomik ve mali durumu ve aynı zamanda işin teknik şartları hakkında, halkı aydınlatmanın emredici zorunluluğunu doğrulamak imkânını vermiştir.

Şu halde, aleniyet alanında Fransa'da gerekli tedbirlerin artık mevcut olduğu düşünülebilir. Gerçek bir sermaye piyasasına sahip olmak isteyen her ülkenin bu asgarî şartları sağlaması bir zarurettir. Hatta, hissedarları aydınlatma konusunda gerek Fransa, gerek diğer bir çok ülkelerde olduğu gibi daha çok şeyler yapılabilir. Belli başlı ülkelerde yayımlanan haberlerin normalizasyonu ve yeknesaklığı ele alınabilir.

Aracılık :

Şimdi de aracılık sorununa geliyorum. Fransa'da bu konu 1935 yılında çıkarılan ve sonradan bazı küçük değişikliklere uğrayan bir kararname ile ciddi bir şekilde düzenlenmiştir. Bu yönetmelik üç bölümden ibarettir: aracılar, yapacakları işin mahiyeti, müsaadeli taşınabilir kıymetler.

Taşınabilir kıymetlerle ilgili aracılık işleri yalnız banka ve mali kuruluşlar tarafından yapılabilir. Ayrıca onların bu işlerde görevlendirecekleri kimselere özel olarak yetki vermeleri ve bu şahısların resmî makamlarca kontrol edilen bir kart taşımaları icap eder.

Nihayet yasaklanan ayak satıcılığı ile yönetmeliğin konusunu teşkil eden aracılık işleri arasında fark vardır. Ayak satıcılığı, taşınabilir değerleri bedellerini kısmen veya tamamen tahsil ederek teslim etmek üzere alıp satmak maksadıyla meslekden olmayanları ziyaret etmektir. Aracılık ise, taşınabilir değerlerle ilgili taahhüt, satın alma veya iştirâk muamelelerini şahsî ziyaret veya diğer yollarla tavsiye veya teklif etmekten ibarettir.

Yapılan kesin tarife göre, aracılık işleri bütün taşınabilir kıymetlere teşmil edilmemiştir. Sadece tahdidi olarak tesbit edilen bazı cins kıymetli kâğıtlar bundan faydalanabilmektedir. Bu bakımdan faaliyeti iki yıldan kısa olan şirketlerce, neşir veya garanti edilen kıymetlerle borsaya resmen kote edilmeyen veya yabancı devletlerce çıkarılmamış veya garanti edilmemiş hisse senedi ve tahviller aracıya teklif edilemezler. Bunda kanun koyucunun henüz ne olduğu bilinmeyen veya hakkında kolayca bilgi edinilemeyecek durumda bulunan şirketlere karşı halkı korumak endişesi hakimdir.

Özellikle, Fransız banka organizasyonu ile ilgili olarak aracılık organizasyonu üzerinde durmak istiyorum. Taşınabilir kıymetler konusundaki aracılık faaliyeti bankalara tahsis edilmiştir. Halbuki, Fransız bankaları belki biraz aşırı olarak «her şeyi yapan banka» olarak nitelendirilebilir. Her ne kadar kıymetli kâğıtlarla ilgili muameleler için özel servisleri mevcutsa da demarşörleri genellikle çeşitli görevleri olan kimselerdir. Bunlar bir taraftan yeni mevduat toplarken, öte yandan içinde değişmez veya değişebilir gelirli hisse senedi ve tahviller bulunan çeşitli plâsmanlar yaparlar. Bu yüzden, vaktlerinin ancak bir kısmını bu kıymetlerin plâsmanına tahsis ederler.

Bazı kimseler, Amerika'da olduğu gibi her türlü taşınabilir değerler üzerinde ihtisas yapmış «yatırım bankalarının» bulunmayışına hayıflanmaktadır. Bu duruma gelebilmek için Fransız banka sistemine tüm olarak yeni bir şekil vermek icap edebilir. Bu alandaki son gelişme ise iş bankaları ile mevduat bankaları arasındaki ihtisaslaşmanın hafifletilmesi yönündedir.

Fakat, Fransız sisteminde demarşöre çeşitli işlerle meşgul olmanın kazandırdığı etkenliğin avantajını kabul etmek gerekir. Gördüğü hizmetlerin çeşitliliği, ziyaret ettiği şahısların ihtiyaçlarının karşılanmasında ona çok daha büyük bir şans verir.

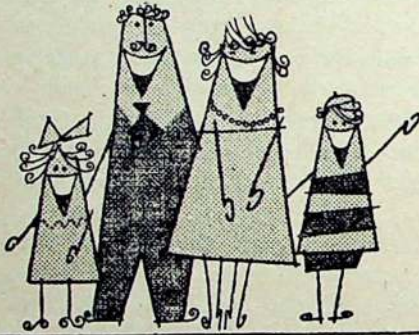
Öte yandan, taşınabilir kıymetlerle ilgili demarşörlerin faaliyetinin cereyan ettiği şartlar halka açık yatırım şirketlerinin ortaya çıkması ve tahvil plâsman reformu sebebiyle son senelerde büyük bir değişikliğe uğramıştır. Halka açık yatırım şirketleri, Fransa'da, değişebilir sermayeli orjinal bir şirket şekli (Sicav) ile kurulmuştur. (*) Her ne kadar hukukî formülü farklı ise de, bu kuruluşların konusu bir çok ülkedeki benzerleri gibi plâsman fonlarının aynıdır. Sicav'ların 1964 yılında faaliyete geçmelerinden sonra, bu şirketlerin aksiyonlarının plâsmanı demarşörler için başlıca amaç olmuştur. Fakat bu kıymetlerle ilgili yeni plâsman rejiminin uygulamaya konulması yatırımcı kurumların obligasyon alınmasına karşı büyük bir ilgi göstermelerine imkân verdi; bu yüzden bankalar özel müşterilerine satabilecekleri kontenjanları büyük ölçüde kısıtlamak zorunda kaldılar. Dolayısıyla demarşörlerin görevi de hafiflemiş oldu ve bu konudaki faaliyetlerin Sicav'm aksiyonlarına ve değişebilir gelirli kıymetlere yöneltmesi mümkün oldu.

Değişebilir sermayeli yatırım şirketlerinin kurulması geleneksel hisse senedi ve tahvil plâsman kanallarının genişletilmesi fırsatını yarattı. Gerçekten, La Caisse des Dépôts et Consignations, çıkardığı hisse senedi ve tahvilleri tasarruf sandığı tarafından dağıtılan ve müşterileri banka müşterilerinden farklı olan bir Sicav tesis etti.

Yumuşatma yolunda daha nereye kadar gidilebilir? Mali kuruluşların dışında yeni dağıtım kanalları kurulması veya kullanımı düşünülebilir mi? Sorulması yerinde olan bu soru bir yandan maliyet problemi, öte yandan bulunan formül ne olursa olsun sağlanması gerekli olan halkın güvenliği sorununu ortaya çıkaracaktır.

(*) Bu konuda Banka Dergisinin Kasım 1966 sayısında yayımlanan «Bir Gelişme İmkânı: Transformasyon» başlıklı çeviriye başvurulabilir. (Çevirenin notu)

Florürlü diş macunu

Diş etlerini kuvvetlendirir
Diş minelerini sertleştirir
Çürümeleri önler

(Radar: 641)

HALKA AÇIK ANONİM ŞİRKETLERİN ORTAYA ÇIKARDIĞI BAZI MES'ELELER

Avukat Dündar ÖZBİL

Halkın parasını cazip kâr reklâmları ile şirket sermayesi olarak toplanan anonim şirketlerin özel bir dikkatle denetlenmesi gerekmektedir. Tasarruf sahiplerinin mahdut imkânları ile topladığı parasının, memleket kalkınmasında kullanılması yerinde bir davranıştır. Buna karşılık, toplanan imkânları kullanacak şirketlerin denetlenmesi de âmme intizamı ile ilgilidir. Bazı şirketlerin pay sahiplerine yüksek oranlarda kâr dağıtabilmesi tasarruf sahiplerini en çok % 6,5 faizli banka mevduatı yerine halka açık anonim şirketlere yatırım yapmağa teşvik etmektedir.

Halka açık şirketlerin tehlikeli yatırımları veya düzensiz gidişleri karşısında, halkımızın bu kabil yatırım eğilimi kırılmış olacaktır. Bundan ekonomimizin zarar göreceği şüphesizdir. Halka açık şirketler halen Türk Ticaret Kanununun hükümlerine tâbi bulunmaktadır. Diğer taraftan, halka açık anonim şirketlerin denetlenmesinin bir kanun meselesi olduğu ve bunun için de bir tasarı hazırlandığını basından öğrenmiş bulunmaktayız. Genellikle, Ticaret Kanunumuza göre, anonim şirket pay sahipleri şirketi idare ve temsil edecek idare meclisini ve şirket mürakıbını seçmek suretiyle kendileri şirketi denetlemektedirler. Fakat kanunumuzda yer alan bazı hükümler, denetlemeye yeter görünmemektedir. Bu hususta Ticaret Kanunumuzdaki boşluklardan bir kaçına örnekler vererek dokunmayı faydalı görmekteyiz.

1 — Anonim şirketlerde esas sermayenin senetle ödenmiş olmasına rağmen nakden ödenmişçesine sermaye artırılmasına gidilmesi mümkün müdür?

Ticaret Kanunumuzun 391 inci maddesi «Esas sermayeye karşılık olan hisse senetlerinin bedelleri tamamen ödenmedikçe,sermayenin artırılmasına karar verilemez». hükmünü koymuştur. Bu itibarla hisse senetlerinin genellikle para ile ödenmesi gerekir, ancak, sermaye olarak başka iktisadî bir değer veya menkul mal konulması veya gayrimenkul malın konulacağı mukavelede yazılı ise, bunlar dahi sermaye olarak konulabilir. Fakat, para olarak ödenmesi gereken pay bedellerinin yerine tahsili şüpheli ticarî senetlerin devri suretiyle pay bedellerinin ödenmiş gösterilmesi kanaatimizce mümkün değildir. (Ticaret Kanunu, Md. 285)

Örneğin 100.000 Lira sermayeli bir anonim şirket kurmuş olalım. Bunun 1/4 ini şirketi kurarken nakden yatırmış olduğumuzdan, bakiye 3/4 sermaye borcumuz için şirket nezdinde bir takım tediye gücü meşkûk bonoları bu arada şirket ortaklarının şahsi bonolarını şirket varlığında gösterelim. Bundan sonra halka açık bir sermaye artırımına girdiğimiz takdirde yeni pay sahipleri aleyhine bir sonuç hasıl olabilecektir. Burada yeni pay sahiplerinin aldanması mümkündür.

Ticaret Kanunumuzun 306 ncı maddesinde esas sermaye tamamiyle kanun hükümleri dairesinde ödenmemiş olursa bunları ödemiş gibi gösteren kurucularla, bu fiillerde kendilerine iştirâk edenlerin bu payları müteselsilen ödemeye mecbur oldukları hükmü yer almıştır. Ancak, bu madde varlığı olmayan kurucular hakkında yeterli bir müeyyide teşkil etmemektedir. Diğer taraftan bu sorumluluk hali, aldanan halka karşı yeterli bir «tedbiri» kapsamamaktadır.

2 — Anonim şirketlerde kuruculara idare meclisi üyeliğinin tahsis edilmesi kanuna aykırı mıdır?

Ticaret Kanunumuzun ilgili maddeleri aynen şöyledir:

«d — İlk idare meclisi ve mürakabe heyetinin seçimi.

Madde 292 — İdare meclisi azaları şirket esas mukavelesiyle tayin edilemedikleri takdirde, taahhüt sahipleri arasından kuruluş umumî heyetince seçilirler.

İlk mürakiplerin tayini umumî heyete ait olup bunların esas mukavele ile tayinleri caiz değildir.»

Bu maddenin başlığı (kenar başlığı) nda «ilk idare meclisi terimi yer almış olduğu halde, madde muhtevasında bu sınırlama yoktur. Ticaret Kanununun 1474 ncü maddesine göre kenar başlıklarıyla birlikte kanun metninin yorumlanması gerektiğinden, bu maddeye göre, ilk idare meclisi azalarının şirket esas mukavelesiyle tayin edilebilecekleri anlaşılmaktadır. Bundan başka Ticaret Kanununun 312 nci maddesi ise aynen şöyledir:

«İdare Meclisi :

A) Kuruluş tarzı 1 — Seçim ve tayin.....

Madde 312 — Anonim şirketlerin esas mukavelesiyle tayin veya umumî heyetçe intihap edilmiş en az üç kişiden ibaret bir idare meclisi bulunur.»

Keza bu madde muhtevasında da idare meclisi üyelerinin mukavele ile süresiz tayinleri mümkün olduğu zannı hasıl olmaktadır.

Keza Ticaret Kanununun 314 ncü maddesi de şu şekildedir.

3 — Vazife müddeti

Madde 314 — İdare meclisi azaları en çok üç yıl için seçilirler. Esas mukavelede aksine hüküm yoksa tekrar seçilmeleri caizdir.»

Şimdi bu madde umumi heyetçe seçilen idare meclisi üyelerinin vazife sürelerini tayin ve tesbit etmiştir.

Halbuki şirket esas mukavelesiyle tayin edilen idare meclisinin görev süresinin ne olacağı açıkça belli edilmemiştir. Kanundaki bu boşluğun değişik yorumlanmasından çeşitli sakıncalar doğacağı şüphesizdir.

Kanaatımızca esas mukavelename ile tayin edilmiş de olsa idare meclisi üyelerinin hizmet sürelerinin en çok 3 yıl ile sınırlandırılmış olduğunu kabul etmek icap eder.

3 — (A) İsimli bir anonim şirket (B) isimli yeni bir şirket kurarak (B) nin % 51 hissesini almayı taahhüt eder. (B) nin geri kalan % 49 hissesinin piyasada halka satıldığı ve fakat (A) nın satın aldığı hisse senetlerinin nama muharrer olarak 1/4 nin nakit ödemesi şartına mukabil, halka satılan % 49 hisse bedellerinin hamiline muharrer, netice itibariyle peşin olması karşısında şirketin yönetiminde sermayenin ödenmesindeki bu dengesizliğin oylardaki eşitlik hakkına tesiri olur mu ?

Mes'elemizde A şirketi B şirketinin % 51 hissesiyle şirketi elinde tutmak ve idare meclisini seçmek hakkını haizdir. Kendi elindeki % 51 hissenin henüz 1/4 ünü nakden ödemiş olmasına rağmen, pay bedellerini tamamen ödemiş % 49 nisbetinde halka satılan oylara ve hisse sahiplerine üstünlük sağlayabilecektir. Kanundaki bu aksaklığın düzeltilmesi gerekir.

4 — Anonim şirketlerde, ortaklara idare heyeti ve murakıp raporlarının umumi heyet toplantısından evvel gönderilmeyip Umumi Heyette okunması ile iktifa edilmesi halinde, bu olaya maruz kalan ortak Umumi Heyet toplantısının ve alınan kararların iptâlini talep edebilir mi ?

Gerçekten kâr ve zarar hesabının, bilânçonun, yıllık raporun umumî heyetin toplantısından en az on beş gün önce şirketin merkez ve şubelerinde bir yıl süre ile pay sahiplerinin tetkikine amade bulundurulması kanun hükmüdür. (Ticaret Kanunu, Md. 362). Her pay sahibi şirkete ait olmak üzere kâr ve zarar hesabıyla bilânçonun bir suretinin kendisine verilmesini isteyebilir.

Bu kanun hükmü yerine getirilmemişse, ortakların, Kanununun 381 inci maddesindeki tarif ve şartlar dairesinde kararların iptâlini dava edebileceği mütalâasındayız.

Yukarıda ortakların anonim şirket faaliyetlerini denetleme ve bilgi alma, yönetimine katılma haklarıyla ilgili olarak Ticaret Kanunumuzda mevcut boşluklar ve bu boşlukların doğuracağı sakıncalara değinmiş bulunuyoruz. Bu boşluklar özellikle halka açılacak anonim şirketlerin çok sayıdaki ortakları bakımından büyük sakıncalar yaratacak önemdedir. Sermaye piyasasının hızla gelişmesi meyli karşısında, çok sayıda tasarruf sahiplerinin haklarının korunması açısından bu konu ile ilgili kanun tasarısından da önce Ticaret Kanunumuzdaki sözünü ettiğimiz boşlukların doldurulması, geciktirilmesi gereken bir zorunluk olarak karşımızdadır.

BAHTIYAR DEDE

Gençlikte ihtiyarlığa
hazırlanmak gerektir

Tasarruflarını TÜRKİYE
VAKIFLAR BANKASI'nda
toplayanlar, istikbâl endi
şesinden uzak, mutlu
yarınları hazırlamış de-
mektedir.

VAKIFLAR

BANKASI

(Basın: 20520 - A - 60406)

FİRMA DIŞINDAN ORTA ve YÜKSEK KADEME İÇİN ELEMAN SEÇİMİ

Örşçelik BALKAN
(PEVA Müdür Yardımcısı)

Her firma dışarıdan yeni elemanlar istihdam ederken, bilerek veya bilmeyerek, o elemanlar için belirli bir yatırım yapar. Bu yatırımın mahiyeti firmanın organize çalışma anlayışına göre değişir. Elemanların iyi seçilmeleri, eğitilmeleri, yetiştirilmeleri için yapılan masraflar ve umulan neticenin hasıl edilememe riski yöneticilerin isabetli bir seçim yapmalarını zaruri kılmaktadır. Dolayısıyla eleman seçimi daha ziyade bir seçim değil, fakat «yetenekliye erişme elemesi» olmaktadır. Bunun için de seçim kıstasları olarak değişik eleme maniaları teşkil edilmektedir. Tabii bu maniaların teşkili ve kullanılışı gayeye göre değişmektedir.

Firma dışından eleman seçme işlemi genel olarak iki safhada mütalâa edilebilir:

1. Dış kaynakların kullanımı,
2. Eleme manialarının uygulanması.

Türkiye’de orta ve yüksek kademe için eleman kaynaklarını genellikle ilânlar, şahsî müracaatlar, tavsiyeler ve «korsanlık» diye isimlendirilen başka firmalardan eleman bulma faaliyetleri teşkil etmektedir.

İlânlar vasıtasıyla eleman aranırken umumiyetle çok yanlış bir yol takip edilmektedir. Bu çeşit bir çalışmada firma için önemli olan husus elemeye tabi tutacağı eleman potansiyelini maksimum ölçüde temin edebilmek olmalıdır. Oysa, bazı firmalar ilânın sayısını ve ölçülerini kısıtlamakla nominal bir tasarrufu tercih etmekte, bazıları da «eleman aranıyor» klişesi içinde etkili olmayan ilânlara paralarını yatırmaktadır. Halbuki, burada gerçek maliyeti cezbedilemeyen iyi elemanlar teşkil etmektedir. Dolayısıyla bu çalışmaların verimli olabilmesi için ilânlar, hedefi «minimum masrafla maksimum müracaat» olan bir reklâmcılık anlayışı içinde düzenlenmelidir. Bu anlayış Türkiye’ye henüz yeni yeni girmektedir. Halen birçok firma hesapsız ve anlamsız ilânlar yüzünden çok şeyler kaybetmektedir.

Türkiye’de yanlış değerlendirilen bir başka kaynak da tavsiyelerdir. Bu-

rada mühim olan husus objektivitedir. Oysa bizde tavsiyeler birçok hallerde hislere dayanarak yapılmakta ve böylece esası subjektivite teşkil etmektedir.

Başka firmalardan yetişmiş elemanları çekmek de bir kaynak olarak değerlendirilmektedir Türkiye'de. Aslında bu kaynak Avrupa ve Amerika'da da, genellikle, kalifiye elemanlara ihtiyacı olan fakat belirli bir şekilde «bün-ye içinden değerler yetiştirme» politikası olmayan firmalar tarafından kullanılmaktadır. Ve öyle görünmektedir ki, yetişmiş eleman az ve bu tip elemanlara ihtiyaç fazla oldukça bu faaliyet devam edecektir.

Türkiye'de pek kullanılmayan bir kaynak da okullar ve ordudur. Okullardan mezuniyeti yaklaşan öğrencileri, askerî birliklerden de terhisi yaklaşan kişileri takip etmekle aranan elemanları bulmak mümkündür. Çünkü birçok talebe okullarını bitirirken, birçok yedek subay ve er de terhislerini müteakip ne yapacaklarını bilmemektedirler.

Çalışmalarımızdan edindiğimiz tecrübelerle göre, Türkiye'de seçilecek elemanların potansiyelini tayin ederken 7 ilâ 10 arasında bir kat sayı tesis etmek arzulanan neticeye ulaşma bakımından faydalı olmaktadır. Yani, 10 elemana ihtiyaç varsa, dış kaynakları 70-100 müracaat sağlayacak şekilde organize etmek gerekmektedir.

Dış kaynakların çeşitli şekillerde kullanımı ile yeterli bir eleman potansiyeli yaratılırken uygulanacak eleme manialarını tespit etmek icap eder. Ancak, bu faaliyetlerin netice verebilmesi için yapılması gerekli çok önemli bir iş ihmâl edilmemelidir. Bu önemli husus, mevzubahis konuda iş spesifikasyonlarının tespit edilmesidir. İş spesifikasyonları acil ihtiyaçlara göre değil, fakat firmanın uzun vadeli istihdam politikası esaslarına göre tespit edilmelidir. Seçim esasında genellikle adayların şu vasıfları kıstas olarak değerlendirilebilir:

- Mahareti
- Tecrübesi
- Yaşı
- Cinsiyeti, askerlik durumu
- Tahsil ve eğitim seviyesi
- Fiziki ve sıhhati
- Görünüşü
- Zekâsı
- İnisyatif gücü
- İşe intibak kabiliyeti
- Eğitimleri
- İşe karşı tutumu
- Olgunluğu
- Ruhî dengesi

- Şahsiyeti, yetişme şartları
- Geçmişteki başarıları
- Aile durumu
- Mali durumu
- Sosyal hayatı
- İstikbâlde bekledikleri

Bu kıstaslara binaen uygulanacak maniaların mahiyetleri ve sırası tabii ki işin şartlarına göre değişir. Biz burada kullanılabilir çeşitli maniaları belirtmeğe çalışacağız. Tecrübelerimiz sonucu Türkiye'de uygulanabileceğini tespit ettiğimiz değişik manialar şematik olarak şöyle gösterilebilir :

İstihdam
Tecrübe devresi
Yetiştirme kursu
Doktor muayenesi
Amiri ile mülâkat
Referanslar
İkinci mülâkat
İmtihanlar
Birinci mülâkat
Müracaat formları
Orientasyon çalışması
Müracaat mektupları

Müracaat Mektupları :

İş için çok lüzumlu gerekleri tespit ederek, bu kıstaslara göre müracaat mektupları üzerinden bir eleme yapılabilir. Böylelikle hem seçici elemanların, hem de müracaatçıların vakti harcanmamış olur. Müracaat mektuplarının fotoğraflı olması ve adayın el yazısıyla yazılması, bir çok hallerde müracaatçının genel seviyesi hakkında bilgi vermektedir. Ancak burada seçicinin subjektif kalabilme ihtimali büyüktür. Ayrıca, unutulmamalıdır ki Türkiye'de çok az kimse bir müracaat mektubunun nasıl yazılması gerektiğinin bilmektedir. Bu bilgisizliklerinden ötürü, vasıflı elemanların seviyesiz mektuplarına çok rastlamışızdır.

Orientasyon Çalışması :

Bu bizim geliştirdiğimiz bir maniadır. Bazı elemanlar işin sağladığı imkânlar kendilerine baştan gösterilemediği için ilk mülâkat sonunda veya şartları öğrenir öğrenmez müracaatlarını geri almaktadır. Bu şekilde sık sık kalifiye elemanlar kaybedilmektedir. Bazı hallerde de müracaatlar başlangıçta işin mahiyetini ve şartlarını tam olarak gözlerinde canlandıramamakta ve bu-

nun sonucu, çalışmaya başladıktan bir müddet sonra işi terk etmektedir. İşte oriantasyon çalışması bu mahzurları ortadan kaldırabilme amacıyla yapılmaktadır. Ayrıca adaylar kendilerinden beklenen temel anlayış izah edilmekte ve bu anlayışa karşı tepkileri ölçülmektedir.

Müracaat Formları :

Müracaat formları, tespit edilen esas kıstaslara uymayan elemanları daha fazla zaman kaybına meydan vermeden eleme bakımından müracaat mektuplarından daha ileri bir mania olmaktadır. Elemanların vasıflarını değerlendiren nisbî ağırlıkların kullanıldığı bir müracaat formu daha objektif bir kıstas olmaktadır.

Mülâkatlar :

Mülâkat gerek hazırlanış gerekse uygulama itibariyle bir ihtisas ve tecrübe işidir. Biz burada bu işlemin tekniklerine inmeyeceğiz. Mülâkat ferdi olarak veya panel şeklinde grup tarafından yapılabilir. Bir adayın aynı mülâkata iki ayrı fert veya grup tarafından tabî tutulması veya adayla her defasında daha derinleşen seri mülâkatların yapılması seçicilerin müracaat sahibini değerlendirebilmeleri ve objektif kalabilmeleri bakımından faydalı olmaktadır. Görüşme sonucunda nisbî ağırlıklara dayanan kantitatif bir değerlendirme subjektiviteyi nispeten azaltmaktadır.

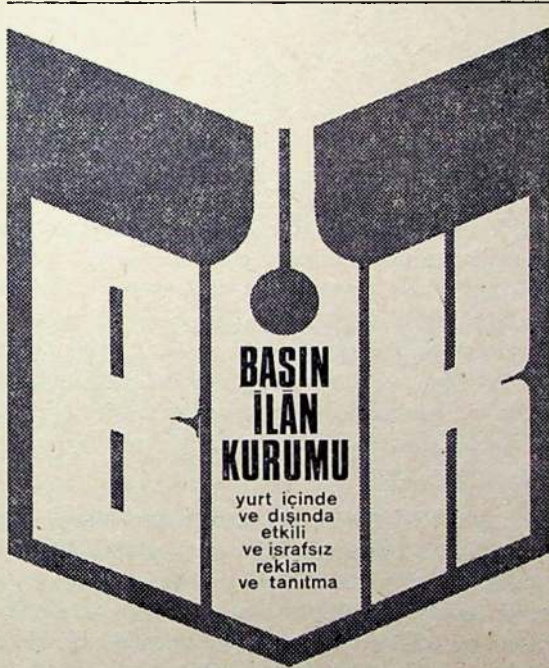
İmtihanlar :

Elemanların niteliklerini ölçebilmek amacıyla çeşitli «test» ler geliştirilmiştir. Bu çalışma gerek hazırlama ve gerekse uygulama bakımından ihtisas gerektirmektedir. İmtihanlarda mühim olan nokta «gerçeği aksettirebilme» yeteneğidir. Bu husus zaman zaman şüphelere yol açmaktadır. Onun için imtihanları «kesin netice verici» olarak değil, fakat «neticeye götürücü bir yardımcı vasıta» olarak değerlendirmekte fayda vardır. Bu gaye ile biz zaman zaman elemanlara oriantasyon çalışmasının hemen akabinde uzun bir sürede yazılı olarak cevaplandırabilecekleri çeşitli sorular sormaktayız. Bu şekilde adayın kendi başına kaldığı bir sırada, seçim için mühim olan değişik konulardaki düşüncelerini dökebilmesi imkânını sağlamakla çok faydalı bir destek elde etmekteyiz.

Yetiştirme Kursu :

İşe müracaat eden adayları bir kursa tâbi tutup, sadece kursta başarılı olanları istihdam etmek ideal yol olarak görünmektedir. Ancak, bu tür hareketin çeşitli mahzurları vardır. Bir kere, başlangıçta, işe uygun olmayan kişiler için boşa gidecek bir yatırıma razı olunmaktadır. Ayrıca, böyle bir denemeyi, halen çalışmakta olan, vasıflı elemanlar çeşitli nedenlerden ötürü göze alamamaktadır. Kursu iştirâk edenler ise çalışmalar boyunca «seçilememe tansiyonu» altında bunalmakta ve arzulanan öğrenim gerçekleştirilememektedir.

Görüldüğü gibi gaye, yapılan yatırımı asgarî sapma ile değerlendirmektir. Bu da bir konuşma ve birkaç tavsiye ile mümkün olmamaktadır.

Yayın organları hakkında bilgi sağlanır . Eskiz ve program hazırlanır
Objektif tavsiyelerde bulunulur . Tespit edilen programlar titizlikle
yürütülür.

Cağaloğlu, Türkocağı Cad. no: 1, kat: 3
Telefon: 27 66 00 - 27 66 01, İstanbul

(Basın: 60669)

PARANIN PARA OLMADIĞI ÜLKE (*)

Çeviren:
Kadir GÜNAY
(Bankalar Yemini
Murakıp Muavini)

«Şekilde aynı, fakat esasta ayrı.» Rusya'da sistemi anlayabilmek için kapitalist ve sosyalist kurumlar arasında bir benzerlik kurmak isteyen gözlemcilerin karşılaştıkları bir cevaptır bu. Çok kereler, iki sistem arasındaki bağdaşmazlık ve ana farklılıklara ısrarla işaret eden bu cevap, mevcut ideolojiye yaranma çabası olarak değerlendirilmiştir. Ancak, cevap Batılı gözlemcilerin kabul edeceğinden de öte bazı gerçekleri saklamaktadır. Bu görüşümüz, özellikle Sovyet bankacılığı için tamamen geçerlidir. Zira, bankacılık konusunda, bizi yanlış benzetmelere götürebilecek bazı dış görüntüslere bakarak yanılmamız mümkündür.

Kabul etmek gerekir ki; Sovyet Rusya bütün ülkeyi kapsayan geniş bir banka sistemine sahiptir. Tekelci bir dev olan GOSBANK dünyanın en büyük bankası olmak tezini savunmaktadır. Bankanın geçen yıl (1967) 700 milyar ruble veya nominal olarak 780 milyar dolara ulaşan kısa vadeli kredileri, Komünist olmayan ülkelerdeki bankalar arasında birinci sırayı işgal eden Bank of America'nın kredileri toplamının yaklaşık olarak 70 katı, A.B.D. deki bankaların toplam plâsmanlarının ise 3 katıdır. Görüldüğü gibi rakkamlarla herşey normaldir.

Gosbank'ın yanı sıra, yatırım ve tasarruf bankalarını kapsayan ihtisaslaşmış iki banka ağı daha mevcuttur. Her üç banka ağı da, Batıda uygulanan bankacılık tekniğine yüzeyde kalan bir benzerlik taşımaktadır. Batı bankalarında olduğu gibi, Sovyet bankaları da para ve kredi işleri ile uğraşmaktadır. Keza, Batıda kullanılan carî hesap sistemini Gosbank'da tatbik etmektedir. Ancak, carî hesap sisteminin, Sovyet işletmeleri arasındaki bütün malî muamelelerde kullanılması zorunludur. Bu nedenle, «para» ve «kredi» nin Sovyet Rusya'da taşıdığı anlam kapitalist ülkelere göre çok farklıdır. Dolayısıyla, kredi muameleleri ve bankaların nitelikleri de Doğu ve Batı arasında büyük farklılıklar göstermektedir.

(*) The Economist'in 16 Kasım 1968 sayısından alınmıştır.

Farklılığın ana nedeni, Sovyet bankalarının tacir olmamaları ve dolayısıyla, arz ve talep kurallarının dışında faaliyet göstermeleridir. Bankaların esas fonksiyonları plânın gerçekleşmesine nezaret etmektir. Sovyet sisteminin en belirgin özelliği, «ruble ile kontrol» cihazıdır. Sovyet bankaları da bu mekanizmayı çalıştıran ve gerekli denetimi yürüten ihtisaslaşmış devlet daireleridir.

Sovyet sanayiindeki malî transferlerde rublenin haiz olduğu fonksiyon ölçü birimi olmaktan öte geçememektedir. Gosbank'ın herhangi bir işletmeye muayyen miktarda ruble tahsis etmesi de sadece, o işletmeye belirli miktarda ölçü birimi tahsisi anlamını taşır. Tabiatıyla, kredi tahsisleri de aynı anlamda mütalâa olunabilir (Halen orta büyüklükteki Sovyet işletmelerinin hemen hemen yarısının döner sermayesi krediye dayanmaktadır ve bu oranın % 100'e çıkarılması da düşünülmektedir.)

Kredi Nedir?

Müşterisine kredi açan bir Sovyet Bankası, Batılı anlamda satın alma gücü transferinde bulunmaz. Zira, bir Sovyet firmasının banka hesabı o firmanın, ana plânın kendisine yüklediği görevlerin ifası sırasındaki verimliliğini, maliyet anlayışını ve performansını yansıtan bir aynadır. Firmanın, örneğin bir bisiklet firmasının, çelik fabrikasından alabileceği çelik miktarını kısıtlayan unsur, banka hesabından ziyade, ana plânda yer alan hükümlerdir. Bu nedenle, Sovyet bankalarının kredi yaratmaları Batıda olduğu gibi satın alma gücü transferini gerektirmez. Sadece, Gosbank'ın herhangi bir şekilde tedavüle çıkardığı rublelerin, işçilere intikâli halinde kapitalist ülkelerdeki «Para» ya yaklaşılmaktadır. Ancak, bu durumdaki, İngiltere'nin harp yıllarında uyguladığı «Nokta - Tayınlama» usulü ile mukayese etmek daha doğru olacaktır. Rublenin gerçek bir satın alma gücü olarak piyasaya yöneldiği bu dönemde, kredi enflasyonist bir potansiyel taşımaktadır.

Enflasyon, her yerde olduğu gibi, Rusya'da da önemli bir sorundur. Mücadele araçlarından birisi de, ücretlerden cebri tasarruf şeklinde yapılan kesintilerdir. Halen, uzun bekleme devresini gerektiren ve özellikle konut ve dayanıklı tüketim malları sahasında görülen kıtlıklar, enflasyonla mücadelede kullanılan araçlardan bir diğeridir. Ancak, bu da bir kısım talebin diğer tüketim mallarına yönelerek fiatlarının yükselmesine yol açmaktaysa da, sınıfta sektörde meydana gelecek bir enflasyonist baskı kadar önemli değildir.

Paranın Rusya'daki bu özel statüsü, para ve kredi arzıyla, ülkenin Gosbank nezdinde tutulan altın ve döviz rezervleri arasındaki ilişkiyi de ortadan kaldırmaktadır. Bu arada, Sovyet ihraç mallarının en önemlisi olan altın ihracatının sağladığı dolar gelirin verileceğinin öneminin, ruble maliyetine göre çok fazla olduğuna da işaret etmek gerekir.

Bankalar Nasıl Çalışır?

Sovyet Rusya'daki para anlayışı aynı zamanda yatırım bankalarının çalışma şeklini de belirler. Ülkenin sabit sermaye stokunun miktarı, yapısı ve özellikle, ülkenin üretim gücünün gelişmesinde karar alma yetkisi, genel iktisat politikasını tespit eden organlara bırakılmıştır. Bu organların tespit ettikleri politikayı dolaysız olarak uygulatma yetkileri de mevcuttur. Bankaların görevi, bu çalışmalarda teknik bilgi sağlamak, yani ülkenin iktisadi kaynaklarının plânda öngörülen şekilde ve verimlilikte kullanılmasını temin etmek gayesini gütmektedir. Tasarruf bankaları sisteminin altında yatan anlayış da buna paraleldir. Ülkenin genel tasarruf hacmini tespit ve yürütme görevi genel iktisadi politikayı tespit edenlere aittir. Tasarruf bankalarının görevi ise, plânlanan dengeyi ve plân disiplinini muhafaza etmek ve Gosbank'ın genellikle ücretler kanalıyla ekonomiye soktuğu ruble likiditesini toparlamaktır.

Sovyet plânlamasında miktar kısıtlamalarına öncelik verilmesi, «para» ve «kredi» nin iktisadi plânlama ve uygulamada talî bir rol oynamasına yol açmaktadır. Buna bağlı olarak bankacılığın fonksiyonları da önemini kaybetmektedir. Kabul etmek gerekir ki; Bu alanda, teori ve tatbikat - belki de kaçınılmaz olarak - büyük karışıklıklar ve tutarsızlıklar içindedir. Sovyet bankalarının verimliliği sorunu ele alındığında bütün bu hususların da göz önünde tutulması gerekir.

Sovyet iktisat tarihinde yarım yüz yıl geriye dönersek, Sovyet banka sistemini ve içinde bulunduğu iktisadi yapıya göre, arzettiği hizmetlerin standardını tespit eden kişilerin yaratıcı güçlerine saygı duymamak imkânsızdır. Zira, banka faaliyetlerinin değerlendirilmesinde, Sovyet tipi güdümlü ekonominin özelliklerinin göz önünde tutulması gerekir. Bununla beraber, gittikçe çapraşıklaşan iktisadi hayat karşısında bu örgütün de yeterliliğini kaybettiği hususunda geniş bir görüş birliği vardır. Üç yıl önce başlatılan ve Sovyet ekonomisini ve banka sistemini yeniden düzenleme amacını güden reformların kaynağı da bu aksaklıklardır. Başlatılan reformların, Sovyet merkeziyetçiliğini dolaylı plânlamaya yönelttikleri ölçüde, bankaların rolünü de arttıracığına şüphe yoktur. Verimliliğe yöneltilen bu reformların önüne de sayısız engeller çıkacaktır ve Sovyet reformcularının çekingenliği de buradan gelmektedir.

Çekingen Reformcular

Bugüne kadar gerçekleştirilen reformların radikal mahiyette olamamasının nedenlerinden birisi de budur. Tabiidir ki, Sovyet iktisadi prensiplerinde, sermayenin bir fiatı olduğunun kabulü, faiz hadlerine daha rasyonel bir yaklaşım ve bazı istisnalar bir tarafa bırakılırsa, kârlılığın firmalar için başarı

göstergesi olarak kabulü gibi önemli değişimler meydana gelmiştir. Buna rağmen, yapılan reformların bankalar üzerindeki etkisinin marjinal olduğunu iddia etmek mümkündür.

Reformcuların ana gayelerinden birisi de, Gosbank'ın sınıfl hayat üzerinde denetici bir organ haline gelmesini sağlamak olmuştur. Gosbank'ın kantitatif ve kalitatif denetimi sayesinde, ülke için önemli bir sorun haline gelen kalite düşüklüğünün giderilmesi ümit edilmiştir. Ancak, bankaların bu sahada önemli katkıları olacağını kabul etmek güçtür (*). Ana sorun finansmandaki aşırı merkezîyetçilik olmaktadır. En belirgin özelliği aşırı kırtasiyecilik olan bu merkezîyetçilikten kurtulmak için yapılan çabalar yetersiz kalmıştır. Son yıllarda yapılan bir araştırmaya göre, Gosbank'da muamele gören evrakın 1/3'ü bankanın hesapları toplamının sadece % 3'ü ile ilgilidir. Bununla beraber, finansman merkezîyetçiliğinin de, genel olarak iktisadî yapıdaki aşırı merkezîyetçiliğin tabii bir sonucu olduğuna şüphe yoktur. Gosbank'ın resmî organı olan «Dengi i Kredt» adlı aylık derginin Ağustos 1968 sayısında şöyle bir açıklama yer almaktadır:

«... Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Plenum'unun Eylül kararları (1965 reformları) Sovyetler Birliğinin para tedavülü, finansman ve kredi politikasının devamı ve inkişafını öngörmektedir. Bunun anlamı, para tedavülü ve kredi politikasının, U.S.S.R. iktisadî kalkınma Planlarında yer alan yönelim ve kurallara sıkı sıkıya bağlı kalmasıdır.....»

Yazı, önemli bütün sorunlarda olduğu gibi Lenin'in görüşlerine atıflar yaparak devam etmektedir.

Sovyetler Birliğinde olsun dışarıda olsun, reformların gayelerini yanlış yorumlayan bir çok kimsenin hayal kırıklığına uğramasına şaşmamak gerekir. Ekonomicheskaya Gazeta'nın da geçenlerde belirttiği gibi; «Gosbank'ın bugüne kadarki kendi kendini düzenleme çabaları başarı sağlayamamıştır.» Şunu da belirtmek gerekir ki, başarısızlığın hepsini Gosbank'a yüklemek de haksızlık olur.

Diğer taraftan, Sovyet banka sisteminin yeniden düzenlenmesi yani, dayandığı esasların değiştirilmesi, ancak rekâbetçi bir iktisadî düzenle mümkün olabilir. Bu açıdan bakıldığında, Çekoslovak denemesi sonuçlandırılabilirse sanayileşmiş sosyalist ülkeler için iyi bir örnek olacaktır. Hernekadar, Çekos-

(*) «Planlamanın geliştirilmesi» adlı bir broşürden (Dr. Birman, Moskova 1966) alınan aşağıdaki satırlar, bankaların «kontrol» fonksiyonları konusundaki karışıklığı açıkça göstermektedir:

«Basın ekseriya finansman-banka denetimini sadece şekli yönünden ele almaktadır. Özellikle sermaye tedariki konusunda bu böyledir. Fakat, finansman ve kredi yoluyla denetimden, işletmelerin devamlı olarak karşı karşıya kaldıkları teknik ve teknolojik sorunların halli için ihtisaslaşmış bir tavsiye beklenebilir mi?»

lavak reformları, değerlendirme yapılmasına imkân verecek bir açıklık ve bütünlüğe sahip değilse de; reformcuların genel gayeleri, rekâbetçi ekonomik düzenin bir unsuru olarak, ticarî esaslara göre çalışan bankalar ve dünya piyasalarıyla ilişkili kısa ve uzun vadeli sermaye piyasasının geliştirilmesi olarak özetlenebilir. Şayet bu politika tatbik edilerek geçerliliği tespit edilebilirse, «para» «kredi» ve «banka» deyimleri tamamen yeni bir anlam kazanacaktır. Fakat, geleneksel ekonomik düzene karşı getirilen ve yukarıda belirtildiği gibi, para ve kredi sistemine büyük değişiklikler getiren bu alternatif Sovyetler tarafından reddedilmektedir.

Daha ne zamana kadar.....

(Basın: 60305)

TASARRUFU TEŞVİK İKRAMİYELERİ ÜZERİNE BİR İÇTİHAT BİRLEŞTİRME KARARI

Üzerinde başkasının intifa hakkı bulunan bir mevduata Banka İkramesi isabet etmesi halinde bu ikramiye kuru mülkiyet sahibine mi yoksa intifa hakkı sahibine mi ait olur?

Ulvi K. DOĞRUMAN
(T. C. Ziraat Bankası
Karaköy Şubesi Amiri)

Basit tanımlaması ile; bir gerçek kişinin ölümü sonucu geride bıraktıklarına kalan, mal, mülk, nakit, mevduat, hisse senedi, senetli ve senetsiz her türlü alacak gibi maddî ve telif ve patent hakları gibi gayrimaddî kıymetlerle borçlarına miras, mirastan pay sahibi olan kişilere de mirasçı denilir.

Bir ölüm vukuunda yukarıda sayılan bu gibi şeylerin kimlere intikâl edeceği, yani mirastan kimlerin pay sahibi olacağı, Medenî Kanunumuzun «Miras Hukuku» bahsinde tâyin ve tesbit edilmiştir. Kanunun tâyin ettiği bu şahıslara *kanunî mirasçı* adı verilir.

Bir de mirasçılık sıfatını kanundan değil de ölenin arzu ve iradesinden alan mirasçılar vardır ki, bunlara da *mansup mirasçı* denilmektedir.

Medenî Kanunumuza göre kanunî mirasçılar; ölenin kan hısımları ile eşi ve devlettir. Ancak görülüyor ki, bütün bu sayılanlar kalabalık bir kitle meydana getirerek terekenin (ölenin bıraktığı mal varlığı) ufak parçalara bölünmesine sebep teşkil edeceklerdir. İşte, bunu nazara alan kanun, bunların terekeye belirli bir tertip içinde sahip olmaları prensibini kabul etmiştir.

Miras hukukumuzdaki bu tertip zümre esasına, yani nesillere göre düzenlenmiştir. Şöyleki; ölenin firuu (çocukları, torunları, torun çocukları v.s.) birinci zümreyi, ana ve babası ile onların çocukları (kardeşler), torunları v.s. ikinci zümreyi, büyük ana ve büyük babaları ile bunların çocukları, torunları v.s. üçüncü zümreyi teşkil ederler.

Kanunun bu tertibine göre tereke, evveleminde birinci zümreye, şayet birinci zümreden kimse yoksa o takdirde ikinci zümre dediğimiz murisin ana, baba ve bunların çocuklarına (kardeşler), ikinci zümreden de kimse yoksa

üçüncü zümrede yazılı olanlara kalır.

Ancak bir zümreye dahil olan her fert de mirasçı değildir. Zümreler de tabakalara ayrılırlar. Bilfarz; birinci zümrede çocuklar ilk, torunlar ikinci, torun çocukları üçüncü tabakayı, ikinci zümrede ana ve baba birinci, bunların çocukları (kardeşler) ikinci, torunları (yeğenler) üçüncü tabakayı, üçüncü zümrede ise büyük ana ve büyük babalar birinci, onların çocukları (dayı, teyze, amca, hala) ikinci, torunları da (dayızade, halazade gibi) üçüncü tabakayı meydana getirirler.

Bu esasa göre, üst tabakadaki mirasçılar hayatta iseler ondan sonra gelen tabakadakiler mirasçı olamazlar. Üst tabakadaki mirasçılardan hayatta olmayanların hissesi halefiyet tarikiyle mirasçı olan fürularına intikâl eder.

Bir tarafta hiç mirasçı bulunmadığı takdirde bütün miras diğer tarafın mirasçılarına geçer.

Eşlere gelince; eşler daima mirasçılardır. Ölenin kan hısımlarından hangi zümre ile içtima ederlerse etsinler mirasta hakları vardır. Ancak miras hissesi birleştiği zümreye göre değişir. Birinci zümre ile birleştiğinde nispeten az, ikinci zümre ile birleştiğinde biraz fazla, üçüncü zümre ile birleştiğinde daha fazla hisseye sahip olurlar.

Devletin mirasçı oluşu ise tâlidir. Zira o, hiç mirasçı bulunmadığı hallerde halk sahibi olur. Medeni Kanununun 442 nci maddesinde «müteveffanın son derecedeki kan mirasçıları: büyük babalar ve büyük analar ile onların fürularıdır» denilmesine göre, devletin mirasta hak sahibi olması biraz uzakça bir ihtimâldir.

Kanun, eş ve son derecedeki kan hısımların da mevcut bulunmaması sebebiyle mülkiyeti devlete intikâl edecek mirastan, kan hısımlığında dördüncü bir zümreyi teşkil edecek büyük analar ve büyük babaların ana ve babalarını da gözden uzak tutmamış, ve bu kimselere de bazı haklar tanımak suretiyle bunları himayesi altına almıştır.

Kanunun büyük analar ve büyük babaların ana ve babalarına tanıdığı bu hak, mülkiyeti devlete intikâl eden mirasın «intifa hakkı» dir.

Medeni Kanununun 442 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan bu hususla ilgili hüküm şöyledir; «Şu kadar ki, büyük babalar ve büyük anaların baba ve analarından her biri, kendi füruları müteveffanın vefatında sağ bulunsaydılar, onlara ne hisse isabet edecek idiyse o hissenin intifa hakkına nail olurlar.»

Kanunun 444 üncü maddesinde, intifa hakkının, bazı hallerde eşler içinde kabul edildiği görülmektedir. Madde hükmü şöyle ifade edilmiştir: «Müteveffanın karı veya kocası fûru (çocuklar ve onların çocukları) ile içtima ettikte muhayyerdir: dilerse terekeden yarısının intifa hakkını, dilerse dörtte birinin mülkiyetini alır.

Müteveffanın babası, anası veya bunların fûruu ile içtima eden karı veya koca, mirastan dörtte birinin mülkiyeti ile beraber *yarısının intifa hakkına*; ve büyük babaları, büyük anaları veya bunların fûruları ile içtima eden karı koca, terekeden yarısının mülkiyeti ile beraber *dörtte birinin intifa hakkına* ve bunlar da yok ise bütün mirasın mülkiyetine sahip olur.»

Medeni Kanununun, 442 nci maddesiyle büyük baba ve büyük anaların baba ve analarına ve 444 üncü maddesiyle de bazı hallerde eşlere tanıdığı olduğu bu intifa hakkı nedir?

Hukuk yetkilileri intifa hakkını; «bir şahsa, başkasına ait bir malın veya sermayenin faydalanmasını sağlayan bir irtifak hakkıdır.» şeklinde tarif etmektedirler. Şu halde bu tanımlamaya göre intifa hakkı, bir şeyin sahibini, mülkiyete has olan bazı hakların kullanılmasından kaçınmaya mecbur kılan ve o şeyin gelir, hasılat veya semerelerinden bu hakka sahip olan kimsenin yararlanmasını temin eden bir haktır.

Bankalarımızda, gerek kendi istekleriyle hakim huzurunda bu hakkı tercih etmiş veya gerekse kanun hükümleriyle bu hak kendilerine verilmiş kimseler için açılmış mevduat hesaplarına sık sık tesadüf edilmektedir. Bu hesapların açtırılmasından gaye, intifaa konu olan servetin emin bir şekilde değerlendirilerek *elde edilecek gelirinden* intifa hakkı sahibinin yararlandırılmasını temindir.

İşte bu noktada, kuru mülkiyet (sermaye) sahibi ile intifa hakkı sahibi arasında bankalar bakımından çözümlenmesi güç bir sorun meydana çıkmaktadır. Bu sorun şudur: Mademki bu hesaplar intifaa konu olan servetin değerlendirilmesi suretiyle elde edilecek gelirinden intifa hakkı sahibinin yararlandırılmasını temin amacıyla açtırılmıştır, şu halde, bu sermayenin gelirini teşkil eden banka faizi intifa hakkı sahibine ait olacaktır. Ancak, bu hesaplara isabet edecek tasarrufu teşvik ikramiyeleri kime ait olacaktır? Kuru mülkiyet sahibine mi, yoksa intifa hakkı sahibine mi? Zira, bu gibi hesaplara verilen banka faizleri hiç şüphe yok ki servetin bir hukukî semeresi, bir geliridir. Fakat mevduat hesabına isabet eden banka ikramiyesi bu servetin bir geliri, bir hukukî semeresi midir?

Bu sorunun çözümlenmesini Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulunun Esas No: 1966/18 ve Karar No: 1968/2 sayılı içtihadı birleştirme kararında bulabilmekteyiz.

Karar özetle şöyledir; «Faiz, bir sermayenin belli zamanlarda getirdiği nemadan ve muntazam gelirden ibarettir.

İkramiye ise, miktar ve niteliği belli olmayan ve tamamen tesadüfe bağlı, bankanın mevduatı teşvik için mevduat sahiplerine karşı kur'aya iştirak

ettireceği yolundaki vaadin konusundan ibarettir ki ancak kur'ada isabet eden hesaba ödenir.

Miras hukukunda servet üzerinde intifa hakkı, servetin safi mahsulünü, yani senelik gelirinden masraf ve mükellefiyetler çıktıktan sonra geri kalanını almak yetkisi verir.

İntifa yalnız hukukî semerelere sahip olma hakkını bahşeder. Hukukî semere, mevcut hukukî münasebetin belirli zamanlarda sağladığı bir gelirdir. Burada belirli zaman şartı esastır. Medenî kanun, 729 uncu maddesinde «takside bağlı diğer varidat» deyimiyile bunu açıkca belirtmiş oluyor.

Banka ikramiyeleri ise, faiz gibi «belirli» zamanlarda ve mutlaka beklenen bir fayda değildir. Taksite bağlı bir varidat gibi de mütalâası mümkün olamaz. Banka, sadece tasarruf hesaplarını ikramiye keşidelerine katmak zorunluğundadır. Fakat ikramiyenin çıkması tamamen tesadüfe bağlıdır. Bu takdirde gelir vasfını taşımaktan yoksundur. Hukukî semere kapsamına gireceği bu sebeple kabul olunmamıştır.

İntifa hakkı, mütemmim cüzülden dahi faydalanma hakkı sağlar. İkramiye kuru mülkiyetin bir cüz'ü sayılabileceğinden intifa sahibinin bu cüzün gelirinden faydalanması en doğru ve âdil bir çözüm olur.

İkramiyenin hukukî semereden sayılmaması itibariyle, kuru mülkiyetin bir cüz'ü olarak kabulü ve intifa sahibinin ancak bunun gelirinden faydalanması sonucuna varılmıştır.

Netice: Üzerinde intifa hakkı bulunan tasarruf hesabına isabet eden banka ikramiyesinin kuru mülkiyet ve sermaye sahibine ve intifainın da intifa hakkı sahibine ait olması gerektiğine 7/2/1968 günlü ilk görüşmede mevcudun üçte ikisini aşan oyçokluğu ile karar verildi.»

Demek oluyor ki; Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun bu kararı ile; intifa hakkının hukukî semerelere sahip olma yetkisi verdiği, hukukî semerede ise belirli zaman şartının esas olduğu kabul edilerek, ikramiyenin faiz gibi belirli zamanlarda ve mutlaka beklenen bir fayda olmayıp, çıkmasının tamamen tesadüfe bağlı bulunması sebebiyle gelir vasfını taşımaktan yoksun bulunduğu, bu itibarla da hukukî semere olarak intifa kapsamına giremeyeceği sonucuna varılmıştır.

Şu halde, söz konusu içtihadı birleştirme kararına göre, üzerinde başkasının intifa hakkı bulunan mevduat hesaplarına ikramiye isabet ettiği takdirde, ikramiyenin intifa hakkı sahibine ödenmiyerek sermayeye ilâvesi ve bunun da intifainın (faizinin) intifa hakkı sahibine tediyesi lâzım gelmektedir.

KONKORDATONUN TASDİK HARÇLARI, KONKORDATONUN REDDİ SEBEBİYLE VERİLEN İHTİYATİ HACİZ KARARI ve İFLÂS DAVASI,

Avukat Dündar ÖZBİL

İcra ve İflâs Kanununun 298 inci maddesinin 4 üncü bendi ile 300 ve 301 inci maddelerde yer alan hükümlerde hasıl olan bazı tereddütler, Yargıtay İcra ve İflâs Dairesinin içtihatlarıyla tatbikat yönünden giderilmiş bulunmaktadır.

Borçlunun alacaklıları ile akdettiği konkordatonun her alacaklı yönünden yürürlüğe girebilmesi için mahkeme tarafından tasdik edilmesi gerekmektedir. İ. İ. K. (*) nun 298 inci maddesinin 4 üncü bendine göre de, bu tasdik yapılabilmesi için *“konkordatonun tasdikinin gerektirdiği yargılama masrafları ve ilân harçlarının tasdik kararından önce, borçlu tarafından mahkeme veznesine depo edilmiş”* olması lâzım gelmektedir. Madde metninde yer alan *“tasdik kararından önce”* terimi değişik yorumlara yer vermektedir. Mahkemenin tasdik kararını verip vermiyeceğini evvelâ açıklaması, sonra bu masrafların depo edilmesini borçluya emretmesi mi icap edecektir? Kanaatimizce mahkemenin ihsası rey etmesi ve bu hükmün, konuluşundaki amaca aykırı yorumlanması mümkün değildir. 538 sayılı kanunla, İcra ve İflâs Kanununa getirilen bu yeni hüküm, borçlunun, mahkeme harçlarını ödemiyerek konkordatonun tasdik veya red safhasına ilişkin ilânı geciktirmesini, dolayısıyla her türlü takip hakkından mahrum kalan alacaklıların zarar görmesini önlemek amacını gütmektedir. İstanbul Ticaret Mahkemelerinde uygulanan görüşe göre, tetkikata girilmeden yargılama giderlerinin peşin alınması gerekmektedir. Mahkeme, bundan sonra diğer kanunî şartların yerinde olup olmadığını incelemeye girmektedir. Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi bu giderlerin peşin depo edilmesini ve ondan sonra tetkikata girilmesini uygun bulmaktadır. Keza, depo kararının da nasıl verileceği hususunda, Yargıtay görüşünü açıklamıştır. Yargıtay İcra ve İflâs Dairesinin Esas: 6437 Karar: 7863 sayılı ve 14.9.1968 tarihli kararında: *“İ.İ.K. nunun 298 inci maddesinin 4 numaralı bendinde yazılı ve tasdik kararından önce mahkeme veznesine depo edilmesi gerekli yargılama masrafları ve ilâm harçları miktarı tesbit edilerek, borçluya yapılacak kesin müddetli tebligatta gösterilmesi gerekir. Hiç bir miktar gösterilmeksizin (yargılama gideri ve ilâm harçlarının yutulması) ihtarı havi tebliğe müsteniden ve ihtar gereği yapılmadığından bahisle konkur-*

(*) İ.İ.K. İcra ve İflâs Kanunu.

datonun tasdiki isteğinin reddolunması» nın doğru olmadığı içtihat edilmiştir. Yargıtay İcra ve İflâs Dairesinin E: 4656 K: 4549 sayılı 2.5.1968 tarihli kararında: «Madde metninde kullanılan (yargılama gideri) tabirine konkordatonun tasdiki için tetkikat icra eden Ticaret Mahkemesinin bu maksatla yapacağı ilân ve tebligât masrafları da dahildir. Ancak, 298 inci madde kapsamına giren masrafların yatırılmaması sebebiyle konkordatonun tasdiki isteğinin red edilebilmesi için borçluya yapılacak kesin süreli ihtarda ödemekle müzlem bulunduğu masraf miktarının açıkça gösterilmesi zorunludur.... Borçlu vekiline 298/4 madde uyarınca ödemesi zorunlu masraflar miktarı kayıt edilmek suretiyle kesin mehilli ihtarda bulunarak zamanında gereğini yaptığı takdirde davanın esası incelenip gerekli kararın verilmesi lâzımdır.» denilmektedir.

Borçlunun konkordatosunun reddi veya tasdiki kararının tefhimi tarihinden itibaren on gün içinde bu kararlar borçlu ve itiraz eden her alacaklı tarafından temyiz olunabilir. (İ.İ.K. 299) karar yargıç veya mahkeme başkanı tarafından anlatıldığı sırada oturumda bulunmayan taraf için «tefhim» söz konusu olamaz. Bu durumdaki kişiyi hakimın sözlü beyanıyla karara mutali olmuş sayarak kanun yollarına müracaatın, tefhim tarihinden itibaren hesaplanması ve haiz olduğu hakkın düşürülmesi genel hukuk kurallarıyla bağdaşmıyacağı ve bu tarz düşüncenin adalet hislerini de rencide edeceği, Yargıtay İcra İflâs Dairesinin 11.7.1967 günlü E: 5744 K: 7013 sayılı kararıyle belirtilmiştir. Bu duruma göre, oturumda hazır bulunmayan taraf için 10 günlük temyiz müddetinin hükümün kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren başlaması icap etmektedir.

Konkordatonun tasdiki isteğinin mahkemece reddi halinde mahkeme teminat aramaksızın borçlunun bütün mallarının ihtiyaten haczine karar vermeye mecburdur. (İ.İ.K. 301/2) Ancak red kararının tefhimi tarihinde mi, yoksa bu kararın kesinleşmesi tarihinde mi, ihtiyatî haciz kararının verileceği veya verilmiş olan kararın tatbiki lâzım geleceği bu madde metninde açıklanmamıştır. Aynı şekilde, konkordato tasdikinin reddedilmesi halinde, ihtiyatî hacizi 264 üncü maddeye göre tamamlayan merasim cümlesinden olarak alacaklılardan birinin yedi gün içinde vukubulacak talebi üzerine iflâs yoluyla takibe tabi borçlunun mahkemece derhal iflâsına karar verilmesi gerekmektedir. (İ.İ.K. 301/2) Bu maddedeki yedi günlük dava süresinin başlangıcı yine madde metninden anlaşılammaktadır. Sayın Necmettin Berkin ve Sayın M. R. Sait Belgesay eserlerinde, gerek konkordatonun tasdiki veya gerekse reddi halinde 300 üncü maddeye göre yapılması gerekli olan ilân tarihinden itibaren yedi gün içinde iflâs davasının açılabilceği görüşündedirler. Buna mukabil Sayın İlhan Postacıoğlu ve Sayın Sıktı Akyazan 301 inci maddedeki ihtiyatî hacze yer veren yeni hüküm karşısında, 264 üncü maddeye uygun olarak konkordatonun reddi hakkındaki karar tarihinden itibaren, yedi gün içinde

İflâs davasının açılması gereğine işaret etmektedirler. Nitekim mahkeme de bu güne kadar bu yolu uygun bulmakta idiler. Borçlunun iflâsını isteyen alacaklı, mahkemenin kararının tefhimi tarihinden itibaren ihtiyatî haciz kararını da 10 gün içinde icraya koyarak (İ.İ.K. 261) tatbik ettirmekte ve tefhim tarihinden itibaren yedi gün içinde iflâs davasını açmakta idi. Ancak, iflâs davası üzerine mahkeme oturumunda konkordatonun red kararının kesinleşmesi halini «bekletici mesele» olarak kabul etmekte idi. Bu şekilde bulunan hal çaresi kanaatimizce en pratik hal tarzı idi. Fakat Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi E: 10208, K: 11487 sayılı 7.12.1968 tarihli kararında: «*Ticaret Mahkemesinin kararı ister konkordatonun onanması, ister reddi şeklinde tecelli etmiş olsun, ancak kesinleştikten sonra ilân ve keyfiyet icra dairesine ve ilgili sair dairelere tebliğ edilir. İlândan itibaren konkordato mühletinin hükmü sona erer. Mahkemenin kararı konkordatonun tasdik edilmemesi şeklinde tecelli etmişse yedi günlük iflâs isteme müddeti bu kararın kesinleşmesi tarihinden başlar*» görüşündedir. Yargıtay bu kararıyla 300 üncü maddedeki «tasdikî ilân» şeklindeki matlapta yer alan, madde metnine aykırı olan ibareyi de tashih etmiş olmaktadır. Bu suretle konkordatonun gerek reddi, gerekse tasdiki halini de kapsayan «ilân» mecburiyeti açıkça belli olmaktadır. Diğer taraftan yedi günlük iflâs isteme süresinin, konkordatonun reddinin tefhimi tarihinden değil, hükmün kesinleşmesi tarihinden itibaren başlayacağı anlaşılmaktadır. Ancak, bu hal tarzı kanaatimizce tatminkâr değildir. Çünkü, alacaklı borçlunun 299 uncu maddeye göre 10 günlük süre içinde temyiz edip etmeyeceğini bilemez. Bu durum, alacaklı hukuku yönünden ağır bir külfeti gerektirecektir. Diğer taraftan örneğin borçlu süresi içinde temyiz edip de hemen aynı süre içinde temyiz talebini geri alırsa, alacaklının kesinleşme tarihinde aldanması mümkün olacak, bu takdirde tatbikat alacaklı aleyhine inkişaf edebilecektir. Bugün icra ve iflâs tatbikatının maalesef alacaklı menfaatleri aleyhine ve borçlu yararına yorumlamaya müsait maddelerinden şikâyet devam etmektedir. (Örneğin istihkak davalarında, muvazaalı devirlerde, icra ceza suçlarında olduğu gibi) Bu itibarla Yargıtayın tercih ettiği görüş, açık ve kesin bir yolu göstermemektedir. Diğer taraftan bu kararda, bir çelişme de görülmektedir. Çünkü konkordatoyu tetkik eden mahkemenin kararı red, isterse tasdik şeklinde olsun her ikisi de ilâna tabi olup 300 üncü maddenin 2 nci fıkrası hükümlerine göre mühletin hükümleri (komiserin borçlunun tasarruflarına nezareti, borçlunun mallarını rehin etmesi, gayrimenkulü satması, kefil olması, ivassız tasarruflarda bulunması, hüsniniyetinden şüpheyi mucip hallerden kaçınması, borçlu aleyhine rehinli alacaklar müstesna hiç bir takibin yapılmaması, takiplerin durması) sona erer. Bu kadar önemli neticeler ilâna bağlı kaldığı halde, yedi günlük iflâs davasının açılma süresinin kesinleşme tarihinden başlaması maddeler arasındaki ahengide zedelemektir.

PEVA'NIN İKİ YENİ ARAŞTIRMA SERVİSİ

— BASIN REKLÂM İSTATİSTİKLERİ —

— RADYO REKLÂM İSTATİSTİKLERİ —

Günden güne keşifleşen basın ve radyo reklâmları arasında firmanızın ve rakiplerinizin durumunu size açıklar.

— BASIN REKLÂM İSTATİSTİKLERİ —

15 gazete ve 8 mecmuada çıkan reklâmları eb'at olarak, resmî rayiçten bedel olarak, reklâm profillerini ve gazetelerin sayfalarına göre dökümlü olarak her ay sonunda görebilirsiniz.

Aylık abone ücreti 250 TL.

— RADYO REKLÂM İSTATİSTİKLERİ —

Ankara, İstanbul ve İzmir radyolarından yapılan spot ve reklâmları gün, saat ve kelime olarak her ay sonunda görebilirsiniz.

Aylık abone ücreti 300 TL'

PIYASA ETÜD ARAŞTIRMA MÜŞAVİRLİK
TİCARET Ltd. Şti.

Beyoğlu, İmam Sok. 1/3-4-5, İstanbul
Tel : 49 49 06

İKTİSADİ DURUM

Doç. Dr. Mustafa A. AYSAN
Yıldırım KILKIŞ

I — GENEL DURUM :

Son ay içinde, dar geçitlerde, büyük önem kazanmış olması gereken ekonomik olaylar, önemli politik olayların arkasında kaldığı için, bu öneme uygun şekilde değeri lenememiştir. Aybaşındaki irtica olayı ile hemen arkasından ortaya çıkan eski demokratlara siyasî hakların geri verilmesi meselesi, hem büyük önemle izlenmesi gereken ekonomik gelişmeleri ikinci plâna itmiş, hem de iş hayatını olumsuz şekilde etkileyerek ekonominin güçlüklerini arttırmıştır. Bu gelişmeleri izlerken üzüldüğümüz nokta, son iki yılda etkili tedbirler alınmak suretiyle önlenebilecek olan ekonomik dar geçiti görmezlikten gelen Hükûmetin, bu iki politik olayda da aynı anlayış eksikliğini göstermiş olmasıdır. İrtica olayını küçümsemek, siyasî haklar konusunda sözleri ile çelişen davranışlarda bulunmak şeklindeki Hükûmet davranışları ile son iki yıldır geleceği gün kadar belli olan ekonomik güçlüklerin görmezlikten gelinmesi arasında pek fark olmasa gerekir. Bu yılın sonbaharında devalüasyon, istikrar tedbirleri, dış borçların konsolidasyonu, ithalâtın ekonomik gelişmeyi sınırlayacak ölçüde daraltılması gibi bütün zorunlu sonuçlarıyla ortaya çıkacak ekonomik tehlikelerle karşılaşıldığı zaman, gerçekten kötü durum bir daha teyit edilmiş olacaktır. Ekim seçimlerinin yurdumuzun bu derdine çözüm bulacağını ümit ederiz.

Ekonomi, gerçekten bu kadar kötü bir durumda mıdır? diye soracaksınız. Şüphesiz, henüz «onikiye beş vardır»; henüz kötülükler belirli olarak ortaya dökülmemiştir. Yoksa, rakamlar, ekonominin 1958 yazında karşılaşılan noktaya hızla yaklaştığını göstermektedir. 1969 yazı başında, son 7 yıldır hızla gelişen sanayi kesimine sürüm tikanıklıkları başlamış, son üç yıldır sınafların ihracatı düşmüştür. Bu iki olay, sanayide büyük kapasite eksikliğine işaret etmektedir. Pamuklu dokumada sürüm tikanıklığı, kredili satışları arttırmakta, kredili satışlar karşılığında alınan senetlerin vadelerini bir yıldan öteye götürmüş bulunmaktadır. Buzdolabı, alüminyum mutfak eşyaları, trikotaj gibi alanlarda da aynı durum ortaya çıkmakta, bu sebeple protestolu senetlerin sayı ve hacimleri artmaktadır. Sanayi, büyük ölçüde ithâl edi-

len ham maddelere dayandığı için döviz darlığı yüzünden kısıtlanan ham madde ithalâtı, talep tıkanıklığı olmayan iş dallarında bile, üretimi sınırlamakta ve boş kapasitenin yükselmesine sebep olmaktadır. Sanayi alanında varlığı tahmin edilen büyük boş kapasitenin sebeplerinden biri olarak gittikçe yaygınlaşan ve bir yarış halini alan ikramiye plânları, sürüm tıkanıklığının belirdiği alanlardaki rekâbeti soysuzlaştırmakta ve iyi kaliteli ucuz mamüllerin yapılmasını sağlama yerine, bütün sanayi, kaliteyi düzeltmek, maliyeti düşürmek amacından uzaklaşarak, mamüllerini verilen ikramiyenin büyüklüğü ile satmaya çalışmaktadır. Bankalarımızın iş hayatına hediye ettiği ikramiyeciliğin tümü ile yasaklanması meseleyi çözümleyecektir, ama, bunun yakın zamanda gerçekleştirileceğini beklememek gerekir.

1969 ilkbaharında beklediğimiz fiat artışları, bizim tahminlerimizi de aşmış bulunmaktadır. Şubat sayımızda tahmin ettiğimiz ayda % 1 - 2 arasındaki fiat artışları, Mart ayından itibaren başlamış bulunmaktadır. Ticaret Odası toptan eşya fiyatları indeksi, Mart 1969 dan itibaren ayda % 1,5 civarında artışı göstermektedir. Haziran'da artış hızı biraz düşecek daha sonra aynı hızla sonbahara ulaşılacaktır. Seçimlerden sonra tedbir alınırsa bu artış hızının düşmesi muhtemeldir. Seçimler arkasından beklediğimiz devalüasyon, fiatlarda bir sıçramadan sonra, artış hızını çok düşürebilecektir.

Yılın ilk yarısında, bazı sanayi mamüllerinin ihracı artmış olmakla birlikte ihracat gelirinin yaklaşık olarak yarısını sağlayan tütün ve pamuk ihracatında önemli güçlükler ortaya çıkmıştır.

İthalât ve iç finansman güçlükleri nazara alınınca, 1969 yılı yatırım programının gerçekleşmesi şüpheli olduğu, gibi, enflasyonist gidişin başlaması ile çekiciliği artan gayrimenkül yatırımları da, özel sektörün sanayide kulanabileceği fonların miktarını sınırlamış bulunmaktadır. Önceki sayılarımızda incelediğimiz, dış ticaret açığının 1967 de 162 milyon dolarlık seviyesinden, 1968 de 274 milyon dolara yükselmesi, % 70 lik bir artış ifade etmektedir. Rakamları elimizde bulunan 1969 Ocak ve Şubat aylarındaki dış ticaret açığı, bir önceki yılın aynı aylarındaki açığa nazaran % 650 lik bir artış ifade etmektedir! Bu eğilim bütün yıl devam edecek olursa, dış ödemeler durumu tehlikeli değil, ekonomi için korkunç olacaktır.

Büyük politik olayların gölgesinde, etkileri iyice hesaplanmadan, Mec- listen geçen (*) önemli bir kanun tasarısındaki bir hüküm Hükûmete Merkez Bankası'ndan tahminlerimize göre TL. 4 - 5 milyar tutarında ek kredi sağlamak şeklinde enflasyonist bir imkân daha verecektir. Bütün belirtiler, ekonomimizin tehlikeli noktaya gittikçe artan bir hızla yaklaştığını göstermektedir.

Özetle; Şubat 1969 sayımızda söylediğimiz gibi, «1958 deki istikrar tedbirlerini hemen önceki dönemi şimdi hatırlamakta fayda vardır. O zaman da sonucu geciktirici (fiyat kontrolleri dahil) ve ithalâtı azaltıcı bütün

(*) Söz konusu kanun tasarısı halen Senatodadır ve bu dönemde kanunlaşamayacaktır.

tedbirler alınmış, döviz kurları son derece farklılaştırılmış, fakat alınan bütün tedbirler, daha şiddetlilerinin alınması sonucunu doğurmuş ve Ağustos başına gelindiğinde «büyük operasyon» kaçınılmaz olmuştur.»

Geçen sayımızda ulaştığımız sonuç, şöyle idi: «1954 - 1958 yüksek enflasyon, yüksek sayıda temel atma ve yoğun şekilde dış borçlanma dönemi üzerinden çok uzun zaman geçmemiştir... Tarih, ne çabuk tekerrür ediyor?»

Ekonomi ve iş hayatı, bunaltıcı günlere doğru hızla yürümektedir. Bu çok tehlikeli gidişe rağmen, seçim yılında ekonomik meselerin yine arka plana itileceği anlaşılmaktadır.

Fiatlar:

Türk lirasının yurt içi değerindeki düşme hızlanmıştır. Bu yılın başında Mart'dan itibaren böyle bir hızlanma o kadar gözle görülür hale gelmişti ki, Şubat sayımızda bu konudaki tahminimizi yaparken kesin rakamlar dahi vermiştik: «Önümüzdeki günler için görebildiğimiz, en geç malî yılbaşından itibaren Devlet ödemelerinin hızla açılması ve... yüzeyde tedbirlerle baskıda tutulan toptan eşya fiyatlarının da hızla yükselmesidir... yukarıda belirtilen ve sonucu etkileyen tedbirler, önemli fiyat artışlarının hızla indekslere yansımalarını geciktirmiştir. Bütün tedbirlere rağmen artış eğilimi devam etmektedir. Asıl büyük artışlar, Devlet harcamalarının bütün hızıyla başlamasını izleyecektir; o zaman aylık artışların % 1 - 2 gibi yüksek bir seviyede olması çok muhtemeldir. «Dört ay önceki bu tahminimiz, tam olarak gerçekleşmiştir. Mart'tan itibaren, İstanbul Ticaret Odası toptan eşya fiyatları indeksindeki aylık artış % 1,5 civarında olmuştur. İstanbul geçinme indeksi, Mart ayında % 0,5, Nisan'da % 1,1 oranında artmıştır. Artışlar Mayıs içinde de devam etmektedir. Henüz Mayıs indeks sayıları hesaplanmış bulunmamaktadır. Fakat hız alan inşaat mevsimi dolayısıyla demir, çelik, çimento v.b. inşaat malzemeleri ile kauçuk ve plâstik ham maddelerinde ithalât güçlükleriyle ilgili önemli artışlar Mayıs ayında da devam etmiştir. Bu artış hızı, muhtemelen, mevsimlik iş hacmi daralmalarıyla ilgili olarak Haziran başında azalacak, fakat Haziran sonuna doğru hızlanacaktır.

Türk parasının dış değerinde de düşmeler devam etmektedir. Üstelik, Maliye Bakanlığı devalüasyon ihtimallerini kesinlikle yalanlamış olduğu için, Türk parasının resmî kur'unda da düşme yapılması daha büyük bir ihtimâl olarak belirmiş bulunmaktadır. Hatırlarsınız: geçen kış yapılan tekel ve vasıtalı vergi zamları da, olaydan bir süre önce yetkili Bakanlık tarafından yalanlanmış bulunmaktaydı! Aslında Hükümet, ihracata «vergi iadesi» yoluyla devamlı bir devalüasyon hamlesi içindedir. Son ay içinde kamyonet, kamyon ve lastikleri, pamuklu konfeksiyon, termos, ateş tuğlası, kek, büsküü, pasta, yıkanmış balyalanmış, temizlenmiş tiftik, sentetik elyaf, çay makinaları, plâklar

dökme, varilli, tenekeli, şişeli zeytinyağı, asorti bağırsak gibi mamûller de ihracatta vergi iadesinden yararlanacak mallar arasına katılmıştır. Vergi iade oranları her mal için değişiktir; kamyon ihracatında % 38,41'e kadar yükselmektedir. Bu malların ihracatçıları için Türk lirasının değeri, vergi iadesi oranında düşürülmüştür. Daha önce vergi iadesi tanınan mallarla birlikte çok karışık ve çeşitli mallara göre değişen bir döviz durumu yaratılmış olmaktadır. Bu yolun sonunda, karışıklık çok artınca devalüasyon yapılması zorunlu olacaktır.

Dış Ticaret ve Ödemeler:

1969 un en önemli ekonomik mes'elelerinden biri, şüphesiz, önemli bir dar geçite gelmiş bulunan dış ticaret ve ödemeler olacaktır. Bu alanda tesbit edebildiğimiz rakamlar iç açıcı değildir. Yukarıda belirtildiği gibi dış ticaret açığı son derecede hızla artmakta, yabancı ülkelerden alınacak kredilerin hacmi, kalkınma programının ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak bulunmaktadır. Dış ödeme güçlükleri, yatırım programlarını ve işleyen tesislerin tam kapasite ile çalışmalarını önemli ölçüde engellemeye başlamıştır. Keban Barajı maliyet tahminlerinde önemli keşif artışları ortaya çıkmış, bu artışlar için gerekli dış finansmanın sağlanabilmesi, Haziran ayında verilecek karara kalmıştır. Haziran içinde bu ek dış finansman, muhtemelen sağlanacaktır. Ancak, aynı yabancı ülkelere Boğaz Köprüsü finansmanı için beklenen krediler, muhtemelen, sağlanamayacaktır. Bütün karşı durmalara rağmen, Boğaz Köprüsü temelini seçimden önce atmak isteyen Hükümet, muhtemelen, bu isteğini yerine getiremeyecektir. Ancak, daha büyük ihtimâl, yapılacak gürültülü bir törenle temele bir iki mala harç konulması ve fakat inşaatın fiilen başlamasının çok daha sonraya kalmasıdır. Geçen yaz sonunda Boğaz Köprüsü çok yoğun bir şekilde tartışılırken söylediğimiz gibi, biz bu projenin yakın zamanda gerçekleştirilmesini imkânsız denecek kadar güç bulmaktayız.

1969'un ilk beş ayı içindeki dış ticaret durumu, bu yılın büyük bir açık yılı olacağını göstermektedir. Beş aylık rakamlar elimizde yoktur. Ancak, en önemli ihraç maddelerimizden tütünün önemli müşterileri, Türk tütünü alımlarını azaltmış bulunmaktadır. 1967'de 118 milyon dolardan 1968 de 90 milyon dolara düşmüş bulunan tütün ihracat gelirinin, 1969 da daha da düşmesi ihtimâl dahiline girmiştir. Son yıllarda ihracat gelirinin % 27 sinden fazlasını sağlayan pamuk ihracatı geliri, son 7 yılda % 143,5 artmış, ortalama artış oranı yılda % 20,5 olmuştur. Ancak, 1967 ye nazaran 1968 de % 10 kadar artarak 143 milyon dolara yükselen pamuk ihracatının, 1969 un ilk yarısında önemli mes'eleleri vardır. 1966 danberi düşmekte olan dünya pamuk fiyatlarının 1969'un ilk 5 ayında az da olsa düşmeye devam ettiği görülmüşse de Frank ve Sterling'in durumlarındaki sarsılma dolayısıyla fiatlar tekrar hafif bir yükselme eğilimi göstermiştir.

T.C. Merkez Bankası bilançoları, çok düşük net döviz rezervleri göstermekte olduğundan, ödeme güçlükleri sebebiyle ithalât transferleri 5 aya kadar uzamıştır. Plânlı kalkınma dönemine başlandığından beri ilk defa Finlandiyadan 19 milyon dolar tutarında bir takas anlaşmasına başvurulma zorunluğu dahi ortaya çıkmıştır. Yabancı ülkeye satılan mallar karşılığında alıcı ülkeden bir çok hallerde lüzumsuz ve vasıfsız mallar almak mecburiyetini yarattığı için uzun süredir yasaklanmış bulunan takas anlaşmalarını Hükümet yeniden uygulama alanına koymaktadır. Ödeme güçlükleri ileride sayısını artıracaktır. Fakat takas anlaşmalarının ekonomiye çok zararlı olduğu tecrübeyle de tesbit edilmiştir. Haziran'da ilân edilecek yeni ihracat rejiminde bu usule yer verilmemesini ümit ediyoruz. Yeni ihracat rejiminin esaslarını, ihracat mallarına verilen vergi iadeleri sayı ve oranlarındaki artmalar teşkil edecektir.

İthalât güçlükleri henüz «karaborsa» nın fazla yayılmasına sebep olacak ölçülere varmamıştır; ithalât hâlâ yüksek seviyelerde devam etmektedir. Ancak, demir ve çimento piyasalarından gelen haberler, bu alanlarda «karaborsa» hazırlıklarının ve önemli fiyat yükselmelerinin başlamış bulunduğunu göstermektedir. Kauçukta ve plâstik ham maddelerinde karaborsa iyice başlamıştır. Yağ ve lâstik fabrikalarının ihtiyacı olan parafinin ithalâtındaki gecikmeler, bu alandaki imalâtı aksatmış bulunmaktadır.

Buğday Üretimi:

Geniş halk kütlelerinin gelirini teşkil ettiği için iş hayatı bakımından büyük önem ifade eden buğday üretimi ilk tahminleri yapılmaya başlanmıştır. İki yıldaki seviyenin % 10 üstünde 11 milyon tonluk bir rekor seviyeye ulaşılacağı tahmin edilmektedir. (Tarım Bakanının buğday rekoltesi tahmini 13,5 milyon tondur). Gerçekten bugüne kadar, Çukurovadaki sel dışında, iklim şartları, buğday üretiminin 1968 seviyesini aşacağı konusunda ümit vermektedir. Ancak, hasat mevsiminin iklim şartları da üretimi etkileyecektir ve sellerin buğday üretimini ne şekilde etkilediği henüz tam anlamıyla ölçülemezdir. Bu sebeple 11 milyon tonluk seviye, ulaşılabilir olanın en üst sınırı olarak kabul edilmelidir. Ticaret Bakanının 12 milyon tonluk, Tarım Bakanının da 13,5 milyon tonluk tahminleri, yüksek görülmelidir.

Ziraatçiler, buğday alım fiyatlarının arttırılmasını istemektedirler ve seçim yılında bu hakkı isteklerinin karşılanacağı muhakkak gibidir. Buğday fiyatlarına yapılacak zamlar, ekonomiye yeni enflasyonist baskılar ekleyecek olsa da, 1965 te % 10 arttırıldığından beri değiştirilmemiş bulunan buğday alım fiyatlarının bu yıl arttırılması zorunlu görülmektedir. Çünkü 1965 tenberi genel fiyat seviyesindeki artış, % 15 in üstündedir. Ziraat Odalarının isteği, buğday alım fiyatlarının % 16 kadar arttırılmasıdır.

Dünya fiyatları, şimdiki Ofis alım fiatı (72 - 75 krş./kilo) nun altında, kilo başına 70 kuruş civarında bulunmaktadır. Ancak Ofis'te stok yoktur ve yakın zamanda ihracat yapılması da mümkün değildir. Ticaret Bakanı'nın fiyatların arttırılmayacağı hakkındaki beyanati, bu yılın şartları altında gerçekleşeceği benzememektedir. Alım fiyatlarının yakında % 5 civarında arttırılacağını tahmin etmekteyiz.

Para Piyasası:

Para piyasasındaki hızlı genişleme devam etmektedir. Banknot hacmi, 26 Nisan'da TL. 9,4 milyardan, 3 Mayıs'ta TL. 9,8 milyara yükselmiş, 10 Mayıs'ta TL. 9,7 milyona 17 Mayıs'ta 9,5 milyara düşmüştür. Bununla birlikte, son iki aydır temel eğilim, yükseliş yönündedir ve bir yıl önceki seviyelere nazaran bu yılın seviyeleri % 10 kadar daha yüksektir. Ülkemizde mevduat ve krediler, büyük ölçüde banknot hacmine bağlı olduğundan bu alanlarda da güçlü bir genişleme eğilimi vardır. Bu hızlı genişlemeler, Haziran'da biraz yavaşlamakla birlikte, Temmuz'dan itibaren hız kazanacaktır. Bu alanda geçen ay yaptığımız tahminlerimizi aynen muhafaza ediyoruz.

Ortak Pazar:

Türkiye ve Ortak Pazar temsilcileri arasında 13 Mayıs'ta Lüksemburg'da yapılan Ortaklık Konseyi toplantısında 1969 Aralık başından itibaren ülkemizin geçiş dönemine başlamasını sağlayacak protokolün esasları görüşülmeye başlanmıştır. Taraflar arasında önemli görüş ayrılıkları bulunmakla birlikte, görüşmeler olumlu yönde gelişmektedir. Ancak, sınaî mamûllerle, tarım ürünlerine sağlanacak kolaylıklar bakımından ortada bulunan önemli görüş ayrılıklarında henüz bir yakınlaşma olmamıştır. Türk ekonomisinin ve özellikle dış ödemeler durumunun yukarıda belirtilen özellikleri, bu görüşlerde anlaşmaya varılacağı hususunda pek fazla bir ümit vermemektedir. Üstelik Türkiyenin geçiş döneminde, Ortak Pazar ülkelerinden istediği 300 milyon dolara karşılık, bu ülkelerin sadece 175 milyon dolar vermeyi kabul etmiş olmaları, 1969 Aralık başında, Türkiyenin «Geçiş dönemi» ne girmesini engelleyebilecek önemli bir faktör olarak kabul edilmelidir. Çok sıkışık dış ödeme durumu, düşmekte olan ihracat, hızla yükselen dış açıklar ve sür'atle değeri düşen Türk lirasının durumu gibi olumsuz faktörler, «geçiş dönemine» bu yıl içinde başlamayı büsbütün imkânsız kılabilecek önemdedir. Konsorsiyum dahi, 147 milyon dolarlık kredi talebimizin ancak 100 milyon dolarlık kısmını karşılayacağını bildirmiştir. Geçen sayımızda belirttiğimiz gibi, normal kaynaklar dışında Türk ekonomisinin 1969 içinde 500 milyon dolar civarında dış krediye ihtiyacı vardır. Bunun yaklaşık olarak 200 milyon doları sağlanabilmiştir. Yüksek bir ödeme açığı olan A.B.D. ekonomisinin, ek olarak 300 milyon dolarlık bir krediyi Türkiye'ye sağlaması, çok uzak bir ihtimaldir.

Bu şartlar altında Ortak Pazar'la görüşmeler Temmuz'daki ikinci toplantıda çıkmaza girebilecek ve Türkiye'nin, belki de, ikinci bir 5 yıllık hazırlık döneminden geçmesi kararlaştırılabilecektir.

O toplantıdan sonra 1969 Aralık'ı için daha belirli tahminler yapılması mümkün olabilecektir.

II — PIYASA VE FİYATLAR :

A — Genel Piyasa Durumu:

Yaz konjonktürüne girişin etkilediği piyasa durgunluğu, mevsim özellikleri dolayısıyla hareketli olan pamuklu mensucat, inşaat malzemesi gibi kalemler dışında iyice hissedilmeye başlamıştır. Bu mevsimlik tesirlerden başka son zamanlarda cereyan eden politik olayların da piyasada durgunluk ve tereddüt yarattığı, hattâ bazı mevduat çekilmeleri görüldüğü ifade olunmaktadır.

Piyasalarda görülen durgunluğa rağmen, fiyatlarda hiç bir gerileme olmaması özellikle muamele hacmi hızlanan emtea kalemlerinde fiyat yükselmelerinin görülmesi enflasyonist gidişin endişeyi mucip durumunu doğrulamaktadır.

23 üncü ithâl kotaları ve ithâl rejimi hazırlıkları Ticaret Bakanlığına intikâl etmiştir. 4 Temmuzda yayınlanarak yürürlüğe girecek olan bu kotaların dış ticaretimize yeni bir şey getirmesi beklenmemelidir.

B — Borsalar:

1) Hububat :

Hububat piyasasında fiyatlar genellikle aynı seviyede kalmış, arpa fiyatları yükselmiş, yulaf ve çavdarda cüz'î gerileme olmuştur. İthâl edilen buğdaylar sebebiyle, bu kalemin fiyatları istikrarlı kalmıştır.

1969 Mayıs sonu itibarıyla buğday sert 107, yumuşak 103, arpa 93, yulaf 88, çavdar 85, mısır 93 kuruştan muamele görmüştür.

2) Pamuk :

Geçirdiğimiz ayın başında canlanan pamuk piyasası sonraları yavaşlamıştır. Çukurova pamuklarında standard beyaz birinci kalite 500 kuruşa yükselmiş, bilâhâre 460 - 470 kuruş arasında sabit kalmıştır.

Ege bölgesinde pamuk piyasası biraz daha canlı görülmektedir. Stokların azlığı ve dış satış bağlantılarının geçen seneki seviyeye ulaşarak kapanması sebebiyle muameleler daha ziyade iç piyasadaki küçük taleplere inhisar etmektedir. Ege bölgesinde 1969 Mayıs ortasında standard birinci 510 - 560, bölge malları 500 - 525 kuruştan muamele görmüştür.

Dış piyasalarda, pamuk fiyatlarının, Sterlin ve Fransız frangı'nın sarsıntılı durumu dolayısıyla, liraz yükseldiği, bu sebeple, ihracatçılarımıza alivre satış teklifleri geldiği anlaşılmaktadır.

3) Fındık :

1969 mahsulü fındık stokları Giresun'da hemen tamamen tükenmiş gibidir. Yeni mevsim malları çıkıncaya kadar, ancak Fiskobirliğin elindeki malların satışı ile ilgili muameleler cereyan etmektedir. Yeni mahsul üzerine alivre muameleleri görülmekte ve kabuklu tonbul 450 kuruştan tescil edilmektedir.

4) Çekirdeksiz Kuru Üzüm :

Borsalarda ve dış satışlarda istekli ve hareketli bir durum vardır. Müstahşilin elindeki stokların azalması, muamele hacminin genişlemesini ölmektedir. Borsalarda çekirdeksiz kuru üzüm fiyatları numaralarına göre 190 kuruştan 290 kuruşa kadar değişmektedir.

Dış alışlarda görölen hareket dolayısıyla hâlen küçük bağlantılarıyla devam eden satış tescilleri, sezon başından bu yana 68.700 tona ulaşmıştır.

5) Nebati Yağlar :

1969 Mayıs ayının ilk yarısına kadar durgun bir manzara arzeden nebati yağ piyasasında, havaların birdenbire ısınmasına paralel olarak ikinci yarısında canlanma başlamıştır. Talebin artması fiyatları da etkilemiş ve Mayıs sonunda, pamuk yağı 550 - 565, ayçiçeği yağı 460 - 560, zeytinyağı 5 asit 500 kuruştan muamele görmüştür.

Nebati margarinlerde fiyatlar 585 - 590, kahvaltılık margarinlerde ise 665 - 725 kuruş civarındadır.

6) Bakliyat ve Piriç:

Bakliyat piyasasında, mevsimin tesiriye yavaşlayan satışların ve stokların yeterli olması sebebiyle fiyatlarda cüz'î gerilemeler olmaktadır. 1969 Mayıs sonu itibarıyla bakliyat fiyatlarının borsalardaki seyri şöyledir: Dermason fasulya 370 - 420, kuruş, çalı sıra 290 kuruş, barbunya 240 kuruş, mercimek yeşil 190 kuruş, nohut 100 - 240 kuruş.

Piriç piyasasında ise canlılık devam etmektedir. Stokların yetersizliği karşısında ithâl edilen mallar piriç fiyatlarının devamlı yükselmesini önlemiştir. 1969 Mayıs sonu itibarıyla bersani 490, maratelli 360, karolin 480 - 500 kuruştan muamele görmektedir.

7) Beyaz Peynir:

Taze malların piyasaya gelmesine rağmen talebin artışı, fiyat yükselmelerini önleyememektedir. Hâlen beyaz peynirler, tam yağlı 800 - 850 kuruştan, yarım yağlı 800 kuruştan muamele görmektedir. Kaşar peynirlerinde ise fiyatlar 16 ilâ 17,50 lira arasında oynamaktadır.

C — İnşaat Malzemesi:

Mevsim icabı en canlı devresine girmiş bulunan inşaat piyasasında görölen manzara, ham maddeerde arz eksikliği, bazı maddelerde de fiyat yükselmeleri şeklindedir. İnşaat demiri, profil demiri, çivi gibi kalemlerde fiyatlar yükseldikleri seviyelere yerleşmiş, çimento piyasasında ise istikrarsızlık devam etmiştir. Çinko levha fiyatları 25 - 50 kuruş civarında artmış, buzlu cam stokları çok azalmıştır.

İNŞAAT PIYASASINI İLGİLENDİREN BAŞLICA MADDELERE AİT DURUM VE FİYATLAR ŞÖYLEDİR:

1) İnşaat Demiri ve Kütük :

Haddehanelere verilen kütük tahsislerinin, kapasitelerin çok altında olması dolayısıyla bazı yuvarlak demir fiyatlarında 5 kuruş kadar yükselme görölmüştür. Diğer taraftan dünya fiyatlarında 5 - 6 dolarlık artışın, Macaristan'dan beklenen sevkiyatı etkilediği anlaşılmaktadır. Halen siparişler 3 haftaya kadar uzayan teslimat müddetleri içinde ihtiyacı sahiplerinin eline geçmektedir.

1969 Mayıs ortası itibariyle yuvarlak demirlerin fabrika satış fiyatları şöyledir:

6 mm. 1/2" firkete	245 - 250 kuruş
6 mm. 1" kanga	240 - 250 >
8 mm. 1" lik	235 >
10 mm. 1" lik	230 >
12 mm. 1" lik	210 - 225 >

2) Profil Demir :

Geçen ayın başından beri piyasada T ve U demirleri sıkıntısı artmaktadır. Özel haddehaneler, hurda demirden imâl ettikleri çeşitleri piyasaya arz etmektedirler; bu durum 1969 Mayıs sonuna kadar fiyat artışlarını kısmen önlemiştir. Diğer taraftan bazı gayri mesûl ifadelere göre Karabük'ün Kayseri ve Elâzığ'da kullanılmak üzere yaptığı tahsislerin, büyük şehirlere aktarıldığı söylenmektedir. Bu suretle el altından piyasaya sürülen çeşitlerin 3,5 - 4 TL. civarında prim yaptığı ve bu gidışın genel bir fiyat yükselişine yol açacağı kabul edilebilir.

3) PİK ve PİK'DEN MAMÛL BORULAR :

Dökümcülere yapılan tahsisler ile, sanayicilere verilen Karabük mamûlleri, piyasa ihtiyaçlarının büyük bir kısmını karşılamış ve geçirdiğimiz devre zarfında pikden mamûl boruların fiyatlarının istikrarlı kalmasını sağlamıştır. Boru fiyatları değişmemiş ise de, ham madde arzının yetersiz olarak devamının fiyat artışlarına yol açması beklenmektedir.

4) Çimento :

Çimento piyasasındaki istikrarsızlık, beklendiği gibi, fiyatların 1.— TL. daha yükselmesiyle devam etmiş ve inşaat mevsiminin talebi geliştiren gidışı dolayısıyla, yeni fiyat artışlarının beklenmesine yol açmıştır.

Bu endişenin sebepleri şöyle açıklanabilir : 1969 yılı sonuna kadar aylık üretim ve teslimat rakamları tesbit edilen yerli fabrikalar ile, Mısır ve Bulgaristandan beklenen ithalât, tayin edilen miktarların daha şimdiden altında kalmıştır. Diğer taraftan, yerli firmaların piyasaya arz etmeyi kabul ettikleri aylık miktarların, tanınmış çimento bayilerine tevdi suretiyle piyasaya intikâl edeceği anlaşılmaktadır. Üçüncü bir sebep, talep miktarında müşahede edilen artıştır. Açıklanan bu durumlar dolayısıyla, istikrarsız bir manzara arzeden çimento piyasasının geleceğine endişe ile bakmak gerekir.

Beyaz çimentoda ise, arzın yeterli olması, fiyatların 33 - 34 TL. civarındaki istikrarlı durumunu muhafaza etmesini sağlamaktadır.

5) Kereste :

Kereste piyasasında özellikle kaba çeşitler için talebin artışı karşısında köknar fiyatları yükselmiştir. İnşaat mevsiminin talep üzerindeki bu tesirinin devamı beklendiğinden geçen mevsim zarfında istikrarlı bir manzara arzeden kereste fiyatlarında bazı yeni yükselmeler beklenmektedir.

1969 Mayıs sonu itibarile toptan kereste fiyatları şöyledir:

Köknar (kaba işler için)	725 - 950 TL.
Köknar (doğramalık)	850-1300 TL.
Çam (kaba işler için)	650 - 750 TL.
Çam (doğramalık)	950-1300 TL.
Çıralı çam (üstün evsafı)	1200-1700 TL.

6) **Karo Fayans :**

Piyasanın, bu malzeme çeşitlerindeki talebi henüz gelişmemiştir. Bu sebeple fiyatlardaki istikrarın arzın yeterliliği sebebiyle devam edeceği anlaşılmaktadır.

7) **Pencere Camı :**

Beklenen ithâl malı pencere camlarından 4-5-6 mm. kalınlığındakiler Çekoslovakya'dan gelmiş ve piyasaya arz olunmuştur. Pencere camı talebinin durgun olması dolayısıyla fiyatlar değişmemiştir. Bu durumun yaz mevsimi sonlarına kadar devam etmesi beklendiğinden bu malzeme çeşitlerinin istikrarlı olması normaldir.

Buzlu cam stoklarının azalmaya başladığı ifade edilmektedir. Fiyatlar, geçen aya nazaran 1-2 TL. yükselerek 37-38 TL. na ulaşmıştır. İthâl yolları açılmazsa, bu artışın devamından endişe edilebilir.

Sizin Bankanız

H
TÜRKİYE
HALK
BANKASI

Memleketin her köşesinde hizmetinizdedir.

(Basın: 60373 - A - 21936)

Okuyucu soruları:

İstanbul'dan Bir Okuyucumuzun Soruları:

Soru 1 — Ticaret bankaları kredi talep eden müşterilerinden aldıkları hesap vaziyetlerinden yararlanarak, müşterinin mali durumu ile ilgili rasyoları ihtiva eden «Malî Tahliller Tablosu» tanzimine zorunlu mudurlar?

Cevap — Türkiye Bankalar Birliğinin 21.12.1962 tarih ve 141 sayılı tebliğ ve bu tebliğ hükümlerini de ihtiva eder, yine Türkiye Bankalar Birliğinin (Bankaların istihbarat yönetmeliklerinin ihtiva edeceği asgarî esaslar) isimli 18 sayılı yayınına göre, Ticaret Bankaları Bankalar Kanununun 46. maddesi gereğince, müşteriden alınacak hesap vaziyetinden faydalanarak «Malî Tahliller Tablosu» ve «Gelir Durumu İnceleme Tablosu» tanzimine ve gösterilen esaslar dahilinde bu tabloların tetkik ve tahliline zorunlu bulunmaktadırlar.

Özellikle 18 sayılı yayının baş tarafına konulmuş olan yazıda daha açık olarak ifade edilmiş olan bu zorunluğun kanunî mesnedi de Bankalar Kanununun 57. maddesidir. Bu maddeye göre, Bankalar, Türkiye Bankalar Birliğinin yetkili organlarıncı alınan kararları tatbik mecburdurlar. Aksine hareket yine Bankalar Kanununun 72. maddesine göre, Bankalar Birliği Umumi Hey'etince tesbit ve karara bağlanacak 10 bin TL. na kadar para cezasını gerektirir.

Soru 2 — Bankalardan kredi talep eden firmalar verdikleri hesap vaziyetinden gayri, istendiğinde malî bilânçolarını da bankaya ibraz etmeye zorunlu sayılır mı? Firmalar, defter kayıtlarını, talep edildiğinde bankalara ibraza mecbur mudurlar?

Cevap — Bankalardan kredi talep eden veya esasen kredi almakta olan müşteriler Türkiye Bankalar Birliğinin tesbit etmiş olduğu örneğe göre verdikleri hesap vaziyetinde, ezcümle bu cetvellerdeki rakamların ticarî defterlerine uygun olduğunu tasdik ve ticarî defterlerini bankanın tetkikine âmade bulunduracaklarını beyan ve taahhüt ederler. Bu yönden hesap vaziyetlerinin defter kayıtlarına uygunluğunun tetkiki bankalarca her zaman talep edilebilir.

Öteyandan, bu beyan ve taahhüt sadece zikredilen hususlarla ilgili olup, malî bilânçonun, istendiği takdirde bankaya verilmesini veya ibraz edilmesini icap ettirmemektedir.

Burada ayrıca şu hususu da belirtelim ki, hesap vaziyetlerindeki müşteri taahhüdü bahsedilen geniş manada alınsa dahi, ancak müşteriyi kendi rızasıyla bir işi yapmaya sevk etmek bakımından yerinde ve faydeli görülebilir. Bu taahhüdün yerine getirilip getirilmemesinin karşılığı da bankanın krediyi verip vermemesi olabilir.

İstihbarat ve malî tahlil konusunun gün geçtikçe firmalarca da gereği gibi değerlendirilmesi, kayıt tetkikinde çekimser davranan firmaları da bankalarla işbirliğine teşvik etmiş ve halen genellikle firma - banka ilişkileri birbirinden karşılıklı yararları olan bir iş ortağı anlayışına yaklaşmıştır.

Bankaların istihbarat - malî tahlil elemanlarının kayıt tetkiki taleplerini ancak lüzumlu hallere hasretmeleri, tetkiklerini bilgi ile yürütmeleri firmalara meslek sırrı konusunda yeter emniyet telkin etmeleri de göz önünde bulundurulacak hususlardır.

**YARIM ASIRLIK MESLEK TECRÜBESİYLE
HER ÇEŞİT SİGORTA İHTİYACINDA**

ŞARK SİGORTA T. A. Ş.

**SAYIN HALKIMIZIN HER ZAMAN
HİZMET VE EMRİNDE**

BANKALAR CAD. ŞARK HAN — KARAKÖY - İSTANBUL

Telefon : 49 04 01 - 11 - 12

HABERLER :

Büyük İngiliz Bankalarının 1968 Yılı Raporları: Ekonomi ve Kredi Politikasının Eleştirisi:

Bankalar 1968 yılını İngiliz ekonomisi için yeni bir sıkıntı dönemi olarak görmektedirler. Kasım 1967 devalüasyonunun faydaları, hükümet iç talebi frenleyecek gerekli tedbirleri almakta geciktirdiği için, onlara şüpheli gözükmektedir. Şüphesiz, ihracat önemli bir gelişme göstermiştir. Fakat ithalât da aynı tempoda ve üretimin artış hızından daha süratli bir şekilde çoğalmıştır. Sterling'in sağlamlaştırılması cari ödemeler dengesindeki açığın devamı dolayısıyla gecikmiştir. Kasım krizi esnasında, Sterling'in konsolidasyonuna ve İngiltere emrine 2 milyar dolarlık bir kredi kolaylığı sağlanmasına rağmen Sterling değeri yeniden ve kuvvetle sarsılmıştır.

Bankacıların halihazır ekonomi politikasına yönelttikleri başlıca tenkit hükümetin uyguladığı kısıntıların sadece özel sektör talebini hedef almasıdır. Halbuki, kamu masrafları çok yüksek seviyededir ve millî gelirin aşırı bir kısmını götürmektedir.

Devalüasyon sırasında bankalar sert kredi kısıtlamalarına uğramışlardır. 1965 de konulan kredi sınırlaması ancak Nisan - Kasım 1967 arasındaki kısa süre içinde kaldırılmıştır.

1958 yılının Radcliff raporunu ileri süren bankalar, şiddetli krizlerdeki kısa dönemler hariç, kredide miktar tahditlerinin uzun vadede, finansman dönüşümünü akamete uğratacağına işaret etmektedirler. Talebin kısılması maksadiyle böyle ağır bir bedel ödemektense çözüm yolunun ücret ve tasarruf politikasında aranmasının daha doğru olacağı ifade edilmektedir.

Banka Füzyonları:

İngiliz mevduat bankalarının bünyesi; birisi büyük çapta olan iki füzyon sonucunda hissedilir derecede değişmiştir. Bankacılığın bünyesi Devletin neticede kabul etmediği bir operasyonla çok daha fazla değişecektir.

National Provincial Bank ve Westminster Bank'ın füzyonuyla 18 Martta National Westminster Bank Ltd. kurulmuştur. Filyalleri ile birlikte (özellikle District Bank) fiili birleşimi 1 Ocak 1970 yılında tamamlanacak olan yeni kuruluş 3.2 milyar sterling mevduata, 3.600 şubeye ve 47.000 memura

sahip olacaktır. Böylece kazanacağı büyüme otomasyona yönelmesine imkân verecektir; özellikle 4.200.000 hesap doğrudan ordinatorlerle yönetilecektir.

Barclays, Lloyds ve Martins bankaları arasında öngörülen füzyon, büyüklük ve uluslararası genişlik bakımından dünyanın en büyük bankalarından birini meydana getirecekti. Hükümet böyle bir mali gücün varlığından çekindiği için konuyu Tekel Komisyonuna havale etti. Komisyonca tasvip görme- yen proje neticede terkedildi. Bunun üzerine Barclays'ın Martins ile füzyona gitmesi kararlaştırıldı. Bu teşebbüs gelecek seneye kadar gerçekleştirilecektir.

Posta Çekleri Servisinin Kurulması:

Ekim 1968 ayında posta çekleri servisinin faaliyete geçirilmesi önemli bir gelişme unsuru yaratmıştır. Bankalar, Posta idaresinin, gişelerinin çokluğu ve uzun zaman açık bulundurulmaları sebebiyle bu bakımdan avantajlı durumda olduğunu kabul etmekle beraber, kendi hizmetlerinin üstünlüğüne de güvenmektedirler.

Bankalar ödeme araçlarının modernizasyonuna aktif bir şekilde devam etmektedirler. Mayıs başında bankalar arasındaki otomatik transfer sistemini idare eden İnter-Bank Computer Bureau açılmıştır. Büro, muhasebe evrakı yerine manyetik bandlar kullanmaktadır.

Personel Sorunları:

İlk defa olarak toplu sözleşme görüşmeleri bankaları ve personeli temsil eden teşekküller tarafından memleket çapında yürütüldü. Eylül ayında maaşlara senelik % 7,5 nispetinde zam yapılmasını öngören bir anlaşma yapıldı. Ancak hükümet, bu nispeti, tesbit edilmiş olan % 3,5 nispetindeki yıllık limitin üstünde gördüğünden anlaşmayı Prices and Incomes Board (Fiyatlar ve Gelirler Komisyonu) nun tetkikine havale etti. Bu kurum ise henüz fikrini bildirmedi.

Bankalar 1 Temmuz 1969 dan itibaren Cumartesi günleri çalışmamaya karar verdiler. Tenkitlere yol açan bu kararın istenmiyerek, personel temini ve genç kadrolarını muhafaza etmek endişesiyle alındığı anlaşılıyor. Bu uygulamanın başka memleketlerde de esasen bulunduğu ve müşteri hizmetinin bundan müteessir olmayacağı ileri sürülmektedir. Zira gişeler sair günler daha fazla açık kalacak, bir çok otomatik para makinası yerleştirilecek ve kredi kartları kullanımı yaygın bir hale getirilecektir. BANKA.

Ascota

MUHASEBE ve HESAP
MAKİNALARI

ASCOTA

Olympia

YAZI ve HESAP MAKİNALARI

OLYMPIA

Anker

. YAZAR KASALARI

ANKER

BÜROMAKİNA

Ticaret ve Sanayi Limited Şirketi

Sayın Müşterilerine daha iyi hizmet
edebilmek maksadıyla Merkez Büro,
Mağaza ve Bakım Teşkilâtını aşağı-
daki adrese naklettiğini bildirmekle
şeref duyar :

Meclisi Meb'usan Caddesi, 551
Türker Han

FINDIKLI — İSTANBUL

Telefon : 44 21 19 - 49 77 81

TAŞRA TEŞKİLÂTI

Ankara :

Sümer Sokak 7/4
Yenişehir
Tel : 12 83 10

İzmir :

Fevzipaşa Bulvarı 13
Banco di Roma üstü
No. 201 - 202
Tel : 33 273

Adana :

Abidin Paşa Cad.
10. Sokak No. 119
Tel : 64 15

Tedbirli davranmayı severseniz...

Sonunda pışman olmak istemezseniz...

...ve
her zaman, her yerde
benim hizmetlerimden
faydalanmak için...

BUZDOLABINIZI,
ÇAMAŞIR MAKİNASINI,
GAZ SOBANIZI,
TERMOFONUNUZU,
ELEKTRİK SÜPÜRGENİZİ
VE OCAĞINIZI SEÇERKEN
MUTLAKA

ARÇELİK

MARKASINI TERCİH EDİNİZ.

ARÇELİK

SENEDE 365 GÜN SERVİS

(Yeni ajans: 2854)

HER TURLU
BANKA İŞLERİNİZ ve
IKRAMİYELİ TASARRUF
HESAPLARINIZ İÇİN

İŞİNİZİN ve TALİHİNİZİN ANAHTARIDIR

**TÜRK
TİCARET
BANKASI**

siz de
ev sahibi
olabilirsiniz

tasarruflarınızı
devamlı olarak
t.c. ziraat bankasında
toplamayı
unutmayınız.